

ธรรมเป็นเครื่องอยู่

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ธรรมนี้เป็นที่พึ่งอาศัยนะ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อาศัย เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นทั้งหมดที่เราปรารถนา กว่าจะได้ฟังธรรม การฟังธรรมนี้เป็นเรื่องแสนยาก เป็นเรื่องแสนยากเลย ปัญญาวิเศษอยู่ปัญญาเจ้าชายสิทธัตถะอยู่ ๖ ปี กว่าจะได้ฟังธรรม กว่าจะได้ธรรมจักรนะ อุปัญญาจากพระพุทธเจ้าอยู่ถึง ๖ ปี พระพุทธเจ้าแสวงหาธรรมะอันนี้อยู่

ธรรมนี้เป็นเครื่องกำจัดกิเลสโดยทั้งหมดเลย การฟังธรรมนี้เป็นเรื่องแสนยาก แต่เพราะเราเป็นชาวพุทธ แล้วเกิดท่ามกลางพระพุทธศาสนา เราถึงว่าเราได้ฟังออกวิฑูรอกอากาศอยู่ตลอดเวลา มันจะแสนยากไปไหน...อันนี้เพราะมันเป็นอำนาจวาสนาของเราที่เกิดเป็นชาวพุทธ ใจนี้ประเสริฐ ประเสริฐตรงนี้ใจ เกิดเป็นชาวพุทธ เกิดมาเป็นมนุษย์นี่ก็ประเสริฐอย่างหนึ่ง เพราะการเกิดเป็นมนุษย์ต้องมีบุญถึงจะพาเกิดเป็นมนุษย์ เห็นไหม จิตนี้ต้องเคลื่อนไปตลอด ต้องเกิด ต้องตายโดยธรรมชาติของมัน

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์นี้ นี้บุญกุศลได้มนุษย์สมบัตินี้เป็นอริยทรัพย์มาขั้นหนึ่ง ขั้นที่ ๒ เกิดพบพระพุทธศาสนา เขาเกิดเป็นมนุษย์กัน เขาเกิดอยู่ในที่อื่น เขาไม่มีพุทธศาสนา เขาไม่มีเครื่องที่จะชี้ให้ออกจากทุกข์ได้ไง นี่ธรรมประเสริฐ ประเสริฐอย่างนั้น แล้วเรามาพบพระพุทธศาสนา นี่เป็นบุญอีกขั้นหนึ่ง แล้วพบพระพุทธศาสนาแล้วเรายังได้ประพฤติปฏิบัติ นี่ประพฤติปฏิบัติเป็นบุญกุศลอีกขั้นหนึ่ง

ว่าไม่มีอำนาจวาสนา เราเป็นคนทุกข์คนยากไม่มีวาสนา ไม่มีวาสนาแล้วความตั้งใจ ความจงใจ การประพฤติปฏิบัตินี้เป็นบุญกุศลขนาดไหน ทำบุญร้อยหนนะ ให้ทานร้อยหนพันหน ไม่

เท่ากับมีศิลปวิสุทธิหนึ่ง ศิลปวิสุทธิร้อยพันหนไม่เท่ากับทำสมาธิได้สมาธิขึ้นมาหนึ่งเห็นใหม่ นี่ทำความเข้าใจได้หนึ่งนะบุญกุศลขนาดไหน แล้วเราตั้งใจจะจับถึงยอดตรงอันนั้น เราทำไมจะไม่มีความ...เราต้องมีความ อันนี้อำนาจวาสนาอยู่ที่การดำริ อยู่ที่ความคิดของเราที่เราอยากจะทำอันนั้นนะ อันนี้เป็นที่ฟังที่ปรารณา

เห็นใหม่ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อาศัยใจถ้ามีเป้าหมายมันก็มีเป้าหมายเดิน เราเกิดมาแล้วเราไม่มีเป้าหมาย คนที่ไม่มีเป้าหมายวนไปในวัฏฏะ เวียนไปในวัฏฏะ เกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนาก็ไม่สนใจ ไม่ฟังธรรม ไม่ประพฤติปฏิบัติธรรม ไม่มีธรรมเป็นเครื่องอยู่อาศัย ธรรมจะเป็นเครื่องอยู่อาศัย ต้องเป็นคนที่มีความ มีความถึงได้พยายามค้นคว้าหาธรรมนั้นเป็นที่อาศัยของใจ

เวลาเกิดมา สรรพสิ่งทั้งหลาย ดวงจิตดวงใจนี้มีมาร มีเครื่องเหนี่ยวอยู่ มีกิเลสอยู่มันถึงพาเกิด จิตวิญญาณนี้เกิดขึ้นมาเพราะว่ามันยังมีกิเลสอยู่ มันเวียนตายเวียนเกิด ความเวียนตายเวียนเกิดอันนั้นเพราะอะไร เพราะมันยังมีกิเลสอยู่ในจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นยังมีสิ่งที่เป็นสังสารวัฏฏวนเวียนไปเข้ากับวัฏฏวนอยู่ เวียนตายเวียนเกิดไป อันนั้นเป็นกรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างกัน เห็นใหม่ บุญกุศลทำให้เกิดเป็นมนุษย์ แล้วเราเกิดมาแล้วยังมีอำนาจวาสนา ไม่ต้องทุกข์จนเจ็บใจจนเกินไปนัก

แต่ถ้าเราไม่มีบุญวาสนา บุญวาสนา หมายถึงว่า บุญวาสนาในการประพฤติกุศลกับบุญของการเกิดเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ บุญที่เกิดเป็นมนุษย์นี้จิตมันสร้างบุญกุศลอยู่ มันก็ได้เกิดอยู่ ทำไมเวลาเขาเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมกัน ยังมีฝ่ายมาร ฝ่ายเทพ เพราะว่าจิตดวงนี้เขาสร้างบุญกุศลขึ้นมาเป็นครั้งเป็นคราว กับบาปอกุศลที่เขาสร้างขึ้นมาเป็นครั้งเป็นคราว เขาเสวยผลบุญอันไหนเขาไปเกิดเป็นอันนั้น เกิดเป็นอันนั้น

ในดวงใจทุกดวงใจมันก็มีมารอยู่ มีวิชาที่จับใส่ไปอยู่ สิ่งที่มีวิชาจับใส่นี้มันเป็นความจงใจของเขา ความอยากสะดวก อยากสบาย อยากจะเป็นความจงใจของเขา อยากแล้วไม่สมอยากอันนั้นเป็นทุกข์ สิ่งที่ยาก อยากทั้งนั้น อยากแล้วได้สมประสงค์ความประสงค์ของใจนะ ใจอยากแล้วแสวงหาสิ่งนั้นได้ มันก็อยากไม่มีที่สิ้นสุด อยากจนไม่รู้ว่าจะอยากอะไร เห็นใหม่ อยากแล้วอยากเล่า ความอยากนี้เป็นสมุทัย เป็นตัณหา มันอยากแล้วมันก็ไม่รู้ว่ามันอยากอะไร แต่มันเป็น

ความอยากเฉยๆ แต่มันเข้ากับความรู้สึกรู้สึกของเรา เข้ากับภูมิหลังของใจดวงนั้นนะ มันก็อยาก อยาก อย่างที่ว่า จริตนิสัยมันชอบอย่างไร

เราอยากของเรา เราก็อยาก เราศึกษาเราเล่าเรียนมา เรารู้อะไรที่การ โฆษณา มา เราไม่มีอำนาจ วิชาจะหาสิ่งนั้น ก็ยังอยากได้อย่างนั้น อยากได้ อยากมี อยากเป็น อยากไปทั้งหมด แล้วมันสมปรารถนาบ้างไม่สมปรารถนาบ้าง มันอยู่ที่บุญกุศลอย่างหยาบๆ ชั้นหนึ่ง ถ้ามันสมปรารถนา ขึ้นมามันก็มีความพอใจอยู่ มันก็ว่าอันนั้นเป็นบุญกุศล เป็นความอึดอึดใจ นั้นนะ กิเลสพาอยู่

กิเลสพาอยู่ กิเลสพาอาศัยไป มันก็เวียนไปตามทุกข์ ตามวิญญะไปอย่างนั้นนะ นี่จิตเราเป็น อย่างนั้น กิเลสมันอยู่ในหัวใจมันจับใส่ไปอย่างนั้น แล้วเราไว้ใจได้ไหม ถ้าเราไว้ใจไม่ได้นี่ เราไว้ใจเราเองก็ไม่ได้ แล้วเราจะหาที่พึ่งที่ไหน ถ้าจิตไม่มีที่พึ่ง จิตก็เร่รอน จิตเร่รอน เห็นไหม จิตอยู่กับเรา หัวใจนี้อยู่กับเรา เราว่าเป็นของเรา แต่เราควบคุมของเราไม่ได้

นี่การเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วมันมีกิเลสในหัวใจ กิเลสที่จับใส่ให้เราได้รับความทุกข์ความ ยากมาในใจของเราเท่านั้น ไม่มีสิ่งใดๆ ในโลกนี้ให้เป็นความทุกข์เป็นความยากเลย เขาอยู่เป็น ของเขาอยู่อย่างนั้น ภูเขาเลากา สรรพสิ่งทั้งหลายเขาเป็นของเขาอยู่นะ เขาเป็นอยู่อย่างนั้น เรา ต่างหากไปยุ่งกับเขาเอง

บ่วงแห่งมารใจ บ่วงของมาร ใจนี้เป็นมารอยู่แล้ว แล้วมันก็อยากโดยธรรมชาติของมัน แล้วมันก็ไปเข้ากับบ่วงนั้นแหละ ของเขาเป็นอยู่อย่างนั้นอยู่แล้ว เราไปยึดไปถือเขาเอง เราไปยึด ไปถือแล้วก็ไปห่วงเหนียวมา หมายถึงว่าจะมาเป็นของเราๆ เราห่วงเหนียวโลกนี้มา เราว่าสิ่ง นั้นจะเป็นที่พึ่ง สิ่งนั้นจะเป็นที่อยู่อาศัยของเรา เราคิดของเรา

นี่กิเลสมันฉลาด มันหลอกให้เราเป็นคนโง่

เราว่าเราฉลาดนะ ทุกคนที่ว่าเป็นคนโง่ทุกคนจะว่าเราฉลาด เพราะความมานะ ความถือตนนี้มันอยู่ในหัวใจทุกดวงใจ ความยึดมั่นถือมั่นอยู่ในดวงใจดวงนั้น ทุกดวงใจมีอยู่ มี ทั้งนั้นเลย มีมากมีน้อยนั้นอีกเรื่องหนึ่ง แต่มีอยู่โดยธรรมชาติของมัน สิ่งนี้เป็นธรรมชาติของกิเลส เห็นไหม กิเลสก็เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง เกิดดับๆ ในหัวใจ

ธรรมนี้เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้าแสวงหามา ถ้าเอา เข้ามาเทียบในดวงใจของเรามันถึงเข้ามาได้ยาก เพราะกิเลสในหัวใจนี้มันผลัดใส่ มันผลัดใส่

เหมือนกับเด็กที่ว่าเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยแล้วเอายาให้กิน พ่อแม่จะบังคับให้เด็กกินยาขนาดไหน เด็กมันจะไม่ยอมกินหรอก ทั้งยานี้ทางโลกเขาฉลาด เขาก็ผสมน้ำตาลนะ ให้หวานๆ ไว้ แต่มันก็เป็นยา เห็นไหม ถ้าเป็นขนมมันก็หวานเหมือนกัน มันก็ให้เป็นที่ว่าไม่มีคุณค่ากับร่างกาย แต่ยานี้มันรักษาไข้ได้

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมโอสธ ธรรมนี้เป็นสรรพสิ่ง เป็นทุกๆ อย่างที่ใจปรารถนา ใจนี้ปรารถนา ความคิดเวลามันคิดดีขึ้นมาอยากจะหาที่พึ่ง อยากจะประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะให้สิ่งนี้เข้ากับดวงใจ เพราะว่าล้าลือกันมาไง ล้าลือมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เห็นไหม เวลาเมื่อครูมีอาจารย์เกิดขึ้น ลัทธิต่างๆ เกิดขึ้น ต่างคนต่างปฎิญาณาว่าเป็นพระอรหันต์ๆ นะ

คำว่า “อรหันต์” นี้มันเป็นสิ่งที่ปรารถนาของใจทุกๆ ดวง แต่มันจะเป็นปุ๊บปั๊บ เป็นไปอย่างนั้นได้หรือ ขุมมือเปิบเอาที่ไหนมา เราล้างมือแล้วเปิบ ว่าขุมมือเปิบเอาไม่ได้ แต่มันก็เหมือนขุมมือเปิบ ขุมมือเปิบเอาเพราะอะไร เพราะมีสิ่งที่จะให้เปิบอยู่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมมาแล้ววางธรรมไว้ในพระไตรปิฎก ให้ครูบาอาจารย์เป็นคนชี้แนะ แล้วเราสามารถจะขุมมือเปิบ เปิบมาในหัวใจของเรา หัวใจของเรานี้ยื่นออกไป เอาธรรมนั้นเข้ามาใส่ใจเรา มันยังทำไม่ได้ มันทำไม่ได้ โทษธรรมไม่ได้

ธรรมนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ธรรมนี้เป็นของที่ประเสริฐ ประเสริฐจริงๆ ประเสริฐเพราะอะไร เพราะมันแก้ไขหัวใจได้ สิ่งทีทุกข์ สิ่งที่เป็นยุ่งยากอยู่ในโลกนี้เพราะใจดวงเดียว ใจดวงเดียวนี้วิ่งเต้นเล่นกระโดด ใจดวงเดียวนี่เป็นสิ่งทีทุกข์ยาก ใจดวงเดียวในหัวใจของเรานี้ อุดตา หิ อุดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ถ้าหัวใจนี้ได้ชำระได้จำกัดให้เป็นสิ่งที่ประเสริฐแล้ว สรรพสิ่งในโลกนี้มันจะเป็นความดีไปตลอดเลย เป็นความดีเพราะอะไร

เพราะสิ่งที่เป็นธรรมมันมองสิ่งอื่นที่เป็นธรรม สิ่งที่เป็นประโยชน์มันจะดูทุกสิ่งทุกอย่างไม่ขัดข้องหมองใจ ไม่ขัด ไม่คิดใจ ไม่ทำให้หัวใจดวงนี้มีความทุกข์ความยาก ไม่ขัดใจ ไม่พยายามจะให้มันเป็นไปตามความปรารถนาของเรา เขาคือเป็นสิ่งของเขา แต่ใจดวงนั้นเป็นอิสระสมบูรณ์ในหัวใจดวงนั้น มันก็มีความสุขไป เห็นไหม นี่ถ้าธรรมเป็นอย่างนั้นแล้วมันไม่เป็น ไม่เป็นความขัดข้องหมองใจ

แต่เพราะนี้มันเป็นกิเลส สิ่งที่เป็นกิเลสมันปกป้องตัวมันเองแล้วหนึ่ง แล้วยังขับไล่ให้เราเป็นทุกข์เพราะมันอยู่ที่หัวใจของเรา เพราะหัวใจนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด หัวใจนี้เหมือนเป็น

แกนกลางของโลก เป็นแกนกลางของโลก เห็นไหม แกนของโลกมันหมุนไป เพราะมีแกนของโลกนี้มันเป็นจุดสูงสุดของโลกนี้ให้เคลื่อนนี้หมุนไป

หัวใจก็เหมือนกัน สัตว์โลกทุกตัว สัตว์โลกทุกสัตว์โลกนั้นเพราะมีใจนี้เป็นใหญ่ ใจนี้เป็นประธาน ใจนี้เป็นผู้รับรู้ ใจนี้เป็นผู้คิด ใจนี้เป็นผู้ค้น แล้วใจนี้ก็เป็นผู้ทุกข์ แล้วกิเลสมันก็จับใส่ให้เป็นทุกข์อยู่อย่างนั้นๆ เพราะมันไม่มีที่พึ่ง เพราะมันไม่มีธรรมเป็นที่พึ่งในหัวใจดวงนั้น หัวใจดวงนั้นถึงต้องเร่าร้อนๆ ใจ นี้ความหิวความกระหายของใจ

คนหิวกระหายน้ำเขายังหาน้ำหาทำดื่ม เขาแก้ไขได้ แต่ถ้ามันไม่มีละ ที่มันไม่มีมันก็หาไม่ได้ มันก็ต้องทนทุกข์ทรมานไปเท่านั้น จนถึงที่สุดต้องตายไป ก็ต้องตายไปเพราะสิ่งนั้นไม่มี อยู่ท่ามกลางทะเลทรายจะหาน้ำที่ไหน น้ำนั้นไม่มี คนเราเกิดมาไม่พบพระพุทธศาสนา ไม่มีธรรม เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงใจ หาเท่าไรก็หาไม่เจอ อย่างเรานี้หาไม่เจอหรอก ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจยัมภู มาตรัสรู้ด้วยตัวเอง

มันถึงว่า พังธรรมนี้เป็นของที่แสนยาก การจะได้ยินได้ฟังนี้เป็นของที่แสนยาก มันไม่ใช่ฟังได้ง่ายๆ นะ พระบัญญัติก็อยู่ถึง ๖ ปี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาถึงจะได้ยินได้ฟัง เพราะมันเป็นธรรมที่ว่าแก้ไขกิเลสและเป็นธรรมจริงๆ และเป็นธรรมที่ไม่เคยไป...เปิดประตูปากคอก สัตว์โลกอยากออก สัตว์โลกอยากเป็นไป เหมือนกับสัตว์ที่อยู่ในคอกตัวไหนอยู่ปากประตูมันจะออกก่อน

สัตว์โลกก็เหมือนกัน อยากจะออกจากกิเลส อยากจะออกจากทุกข์ ทุกคนมีความคิดอย่างนั้น อยากจะออกจากทุกข์ แต่ไม่มีธรรม ไม่มีน้ำ เหมือนอยู่กลางทะเลทราย แต่เราเกิดขึ้นมาในที่ชุ่มด้วยแม่น้ำ แม่น้ำทุกสายมีหลายสายมาก มรรคอรียสังข์ ทุกๆ สาย มรรค ๘ แม่น้ำ ๘ สาย แม่น้ำ ๘ สายแล้วรวมกันลงทะเลไปนั่นนะ มันเป็นที่เครื่องอยู่อาศัย มันยังมีทะเลมีมหาสมุทรให้เราได้อาหารประโยชน์จากตรงนั้น

นี่ธรรมมีอยู่โดยธรรมชาติของธรรมอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่มีใครรู้ ธรรมนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ถึงเข้าไปในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม ธรรมมีอยู่โดยดั้งเดิม แต่ธรรมนี้ละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ไม่มีใครจะเข้าไปสัมผัสได้ หัวใจเป็นหัวใจมีแต่กิเลสบังคับใจอยู่ มันก็เป็นกิเลส แล้วหัวใจทุกดวงใจอยู่ในใจดวงนั้นไม่มีความสามารถจะรู้ธรรมได้ ถึงจะมีอยู่ก็ไม่มีใครเห็น

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นก่อน เห็นแล้วจึงได้ตรัสสอนออกมาเป็นกิริยาของธรรม เป็นทางการก้าวเดินเข้าถึงทางธรรมนั้น เห็นใหม่ ก้าวเดินนั้นเป็นสิ่งที่ว่าเป็นข้อวัตรเป็นปฏิบัติ เป็นปฏิบัติเครื่องดำเนินเข้าถึงธรรม ปฏิบัติเครื่องดำเนินเข้าถึงหัวใจของเรา ปฏิบัติทานนี้ เป็นที่อยู่อาศัย นี่ที่อยู่อาศัยตั้งแต่หยาบๆ ขึ้นไป เราฟังไป ถ้าไม่มีข้อวัตรปฏิบัติเราจะฟังอะไร

หัวใจนี้เป็นหัวใจ หัวใจเป็นหัวใจ เป็นนามธรรมที่ในหัวใจ เราก็อู้ ใครก็รู้ เพราะมันมีความรู้สึก เวลาทุกข์ขึ้นมาจินน้ำตาตก นี่เราก็อทุกข์ แล้วใครรับรู้ทุกข์ วัตถุมันไม่รับรู้ทุกข์ ร่างกายมันก็อยู่ของมันเฉยๆ นะ แต่ความทุกข์มันเผาผลาญหัวใจ มันเผาผลาญที่ใจนั้น มันเผาผลาญแล้ว มันก็เอาความทุกข์มาให้อยู่ในใจนั้น นี่มันไม่มีทางแก้ไข

ถ้ามีทางแก้ไข วัตรปฏิบัติเหมือนกับศิลาใจ วัตรปฏิบัตินี้ทำให้เราก้าวเดินออกไป มันมีเครื่องอยู่เครื่องเกาะเกี่ยวไป เครื่องอยู่เครื่องเกาะเกี่ยวมันไม่ยอมทำนะ วัตรปฏิบัตินี้ วัตร คนวัดร้างคนที่ไม่มีข้อวัตร คนที่ไม่มีข้อวัตร วัดร้าง มันว่ามันสบาย ก็เลสมันเอาเปรียบคน มันเอาเปรียบผู้อื่น ว่าเราไม่ต้องทำ เราไม่ต้องเหนื่อยไม่ต้องยาก ไอ้คนที่ทำคนเหนื่อยมันยาก มันเหนื่อยมันยาก นั่นมันคนโง่...ว่าอย่างนั้นนะ นี่กิเลสเวลามันคิด

แต่ความจริงการประพฤติปฏิบัติ วัตรปฏิบัตินี้เพื่อจะให้เราเคลื่อนไหวออกไป จิตมันไม่ยอมทำเราบังคับให้มันทำ เราอยากทำ ทำจนเป็นนิสัย ทำบ่อยๆ เข้า ทำบ่อยๆ เข้า เวลาทำขึ้นมา มันมีการเคลื่อนไหวออกไป กิริยาที่เป็นมันนามธรรมมันจะสัมผัสออกมาเป็นทางนั้น เวลามันเหนื่อยมันยากขึ้นมามันไม่ยอมทำ ไม่อยากนั้นเป็นอะไร เห็นใหม่ มันจะเริ่มเห็นกิเลส เห็นการต่อต้านใจ

นี่ธรรมเป็นเครื่องอยู่อาศัย ธรรมนี้ลากกิเลสออกมาให้เราเห็นหน้า พยายามลากกิเลสออกมาให้เราได้จับต้องตัวของมัน ว่าสิ่งนี้มันเป็นอะไร ความขี้เกียจขี้คร้าน ความน้อยเนื้อต่ำใจ ความไม่ยอมกระทำ นี่มันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมดเลย แต่ถ้าไม่มีวัตรปฏิบัติมาจับภาพให้ชัดเจนขึ้นมา เราจะเอาตรงไหนให้เราเห็นเรื่องของกิเลสๆ ที่เราจะชำระให้หัวใจเราผ่องแผ้วขึ้นมา ให้หัวใจของเรามีที่พึ่งอาศัยเข้ามา เห็นใหม่ นี่เครื่องอยู่อาศัย

วัตรปฏิบัตินี้สำคัญมาก อย่ามองว่าเป็นของเล็กน้อย ถ้าถือว่าเป็นของเล็กน้อย เป็นของเล็กน้อย นั่นล่ะเป็นกิเลสพูด เวลากิเลสสอนขึ้นมา เสื่อมขึ้นมาในหัวใจของเรา ทำไมเราเชื่อมั่นล่ะ ความคิดอยากสะดวก อยากสบาย อยากเอาเปรียบคนอื่นนั้นเป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด เรื่องของ

กิเลส แล้วทำขึ้นมาแล้วได้อะไร? มันไม่ได้อะไรโดยที่ว่ามันหมักหมมใจ สิ่งที่ยังหมักหมมไว้ในหัวใจ ของที่ยังหมักหมมไว้จะเป็นของเสียของไม่ดีไปเพราะมันโดนหมักหมมไว้ สิ่งนั้นมันจะเน่า มันจะเสีย อารมณ์ที่ว่าความเอารัดเอาเปรียบ นั่นนะ กิเลสมันหมักหมมในใจ แล้วมันจะเอาอะไร ขึ้นมาในหัวใจนั้นนะ

สิ่งนี้เป็นของแสดง สิ่งหัวใจเรานี้เป็นโรคอยู่ หัวใจนี้เป็นไข้ เราต้องการเอาธรรมโอสถ ขึ้นมาเพื่อจะรักษาไข้ขึ้น แล้วเราก็เอาแต่ของแสดงเข้าไป คิดเอารัดเอาเปรียบ ของที่แสดงเข้าไป คนไข้ที่กินของแสดง ไข้ขึ้นมันต้องลุกลามแน่นอน

หัวใจที่มีกิเลสอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว แล้วมันก็คิดเอาเปรียบคนอื่น แม้แต่เอาเปรียบตัวเอง เอาเปรียบตัวเองหมายถึงว่า ตัวเองอยากจะทำสิ่งนั้นขึ้นมา มันเป็นประโยชน์กับตัวเองใจ ตัวเองได้ประโยชน์ขึ้นมา แต่กิเลสมันก็ขับไสออกไป ไม่ให้ตัวเองนี้ได้ประพฤติประปฏิบัติ สิ่งที่เราสะสม ขึ้นมาเป็นพื้นเป็นฐานของใจเรา เจริญเติบโตขึ้นมาใจ มันจะก้าวเดินได้ด้วยความเจริญเติบโตของใจที่จะก้าวเดินออกไป

สิ่งที่ก้าวเดินออกไป มันก้าวเดินออกไป มันเลื่อนฐานะจากความหมักหมมของใจ ให้ใจ นั้นเบาเข้าๆ สิ่งที่ยังสลัดออกไปคือความคิดโน้มถ่วง ความคิดเหนียวรังใจไว้ให้อยู่กับที่ นั่นนะ คือสิ่งที่มันไม่ยอมทำ

วัตรปฏิบัตินี้เป็นการทำให้ใจนี้ขับเคลื่อนออกไปจากจุดที่มันเคยอยู่ของมันโดยธรรมชาติของมัน ให้มันมีที่เกาะที่เกี่ยวออกไป เหมือนกับเรากำหนดคำภาวนา คำบริกรรมพุทธรูปๆ นี้ เหมือนกันการกำหนดคำบริกรรมพุทธรูปๆ ให้จิตนี้มีที่เกาะเกี่ยว จิตนี้มันเป็นจิตหรือใจนี้มันอยู่ในหัวใจของเราเป็นนามธรรม มันออกไปตามอำนาจของกิเลส กิเลสคิด กิเลสอยาก คิดอะไรมันก็คิดออกไป คิดตามแต่อำนาจวาสนา ตามแต่คนจะคิดได้มากได้น้อยมันก็คิดของมันออกไป เห็นไหม เราเปลี่ยนความคิดนั้นออกมา เราเปลี่ยนความคิดป้อนอาหารให้ใหม่ใจ ให้ป้อนอาหาร ป้อนธรรมะ

ธรรม สมถธรรม สมถะ การทำใจให้สงบ สมถธรรม สิ่งที่เป็นสมถะ ความสงบของใจ ให้จิตนั้นสงบอยู่ด้วยอาหารใหม่ จากความคิด จิตนี้กินอารมณ์เป็นอาหาร ความคิดของเรา จิตนี้มันเกิดดับๆ เกิดจากอาศัยขั้น ๕ ออกมาเป็นความคิด นี่มันเกิดในหัวใจของเรา มันเกิดออกมาแล้วก็คิดฟุ้งซ่านออกไป ฟุ้งซ่านออกไป เพราะอาหารนั้นมันเป็นอาหารที่มันเคยกิน เป็นทางของเขา

เราใช้คำบริกรรม ใช้คำพุทธานุสติ ชัมมานุสติ พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง อาศัย เป็นที่ให้อำนาจนั้นเกาะเกี่ยว เกาะเกี่ยวสิ่งนั้นให้เดินออกไป ให้ก้าวเดินตามสิ่งนั้น กำหนด พุทฺโธฯ เข้ามา กำหนดคำบริกรรมสิ่งใดก็ได้ คำบริกรรมให้บริกรรม เปลี่ยนจากที่เขาเคยลง ออกไปแสวงหาเหยื่อของเขา

กิเลสอยู่ในหัวใจ หัวใจนี้มีอยู่โดยดั้งเดิม แล้วอาศัยขั้น ๕ อาศัยอารมณ์นี้ออกมากินเหยื่อ เห็นไหม พวงดอกไม้แห่งมาร บ่วงของมารที่มันรัดคอกิเลสนั้นนะ มันคิดไปวงรอบหนึ่ง แล้วก็มี ความขัดเคือง ความขัดข้องใจ เพราะสิ่งที่คิดมันเป็นกิเลสพาคิด

สิ่งที่เป็นอยู่ สิ่งที่มันคิดถึงวัตถุสิ่งต่างๆ ในโลกนี้เป็นอยู่โดยธรรมชาติของเขา เราเคยเห็น สิ่งใดมา เราอยากได้สิ่งนั้น แต่พอเราถึงกลับมาพยายามทำงานของเรา เพื่อหาเงินหาทองไป ซื้อสิ่งนั้น เขาไม่ขายให้เราก็ได้ คนอื่นเขาซื้อตัดหน้าไปก็ได้ หรือเขาตั้งไว้ไว้เฉยๆ ก็ได้ โดยที่ว่า เราก็ไม่รู้ความเจตนาของเขา เห็นไหม สิ่งที่เขาตั้งไว้ เขาจะขายหรือไม่ขาย เรายังไม่รู้เจตนาของเขาเลย แต่เราก็คิดบ๊อบบอคอแตกไปของเราคนเดียว แล้วเราก็ไปพยายามหาเงินหาทองมาเพื่อจะซื้อ สิ่งนั้น

นี่ก็เหมือนกัน ความคิดเป็นอย่างนั้น มันคิดจินตนาการของมันไป จะใช่ไม่ใช่ สิ่งที่เรา เป็นความปรารถนาของเรา เราก็ไม่รู้ นี่อาหารของใจที่มันผสม มันกินเข้ามาในหัวใจของเรา เรา ไม่รู้ นี่ทำว่าเราไม่รู้ได้อย่างไรในเมื่อเราคิดอยู่

เราไม่รู้หรือนี่คืออวิชชา อวิชชาเป็นอย่างนี้ มันคิดของมัน มันรู้ของมัน รู้ ด้วยเหยื่อ รู้ ด้วยความจินตนาการ รู้ด้วยความมั่นหมาย แต่ไม่รู้จริงใจ ไม่รู้รอบใจ

เวลาปัญญาเกิดขึ้น ปัญญาคือความรอบรู้ในกองสังขาร สังขารคืออะไร? สังขารคือสังขาร คือความคิดใจ สังขารคือความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปในหัวใจของเราใจ สังขารปรุงสังขารแต่ง ขึ้นมา สังขารความคิดก็ได้ สังขารร่างกายก็ได้ เห็นไหม สังขารนี้เป็นได้ ๒ อย่าง นี้เราจะคิด เรา จะแยกออกไปเป็นร่างกาย สังขารร่างกายนี้เป็นภาษาโลกเขา แต่ถ้าเป็นภาษาบาลี สังขารคือ ความคิด ความปรุง ความแต่ง

ความคิด ความปรุง ความแต่ง ที่มันเกิดขึ้น มันเกิดขึ้นมาจากอะไร? เกิดขึ้นมาจากสัญญา เกิดขึ้นในหัวใจ เกิดขึ้นจากความเคยใจ ความเคยชินของมันที่มันคิดมันจินตนาการสิ่งที่มี

ประสบแล้วมันพอใจ มันจะคิดออกไปอย่างนั้น มันจะหมุนออกไป หมุนออกไปแล้วก็เอาอะไรเข้ามาในหัวใจล่ะ

มันจะจริงไม่จริง มันยังไม่เป็นความจริง ยังไม่รู้ เห็นไหม ถ้าปัญญามันหมุนเข้ามา นี่ สิ่งนี้เกิดขึ้นมา ปัญญาครอบรู้ในกองสังขาร ครอบรู้ในความคิดของเรา นี่ปัญญามันไต่ตอนเข้ามา ไต่ตอนเข้ามา สิ่งที่เกิดขึ้นจริงไม่จริง ยังไม่รู้ ออกไปประสบแล้วยังเป็นอีกกรณีหนึ่ง ก็เรายังไม่เข้าใจนี้ นี่มันเป็นโลกียะ เป็นโลกียารมณ์ โลกเป็นอย่างนั้น นี่เพราะเป็นอะไร เพราะเราเป็นมนุษย์ มนุษย์มีขันธ ๕ ขันธ ๕ นี่เป็นธรรมชาติที่ออกมาอย่างนั้น แล้วเราก็สื่อกันออกมาเป็นสมมุติซ้อนสมมุติเข้าไป สื่อกันออกมาเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ที่ว่าเราสมมุติขึ้นมาเพื่อจะสื่อความหมายกัน โลกเป็นอย่างนี้

แล้วเวลาเราออกไปคนละภาษากัน ความสื่อก็ซ้อนออกไปๆ เป็นสมมุติคนละสมมุติ แต่ก็ยังสื่อกันเป็นภาษาใจก็ยังได้ มองตากันก็รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ยกขึ้นมาถ้าเราไม่รู้ภาษากัน มันก็พูดได้ เห็นไหม นั่นสมมุติออกไปข้างนอกมันก็เป็นสมมุติออกไป นี่โลกียะคือความสมมุติอย่างหนึ่ง

เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุดแน่นอน ชีวิตเราต้องตายแน่นอน นี่มันสมมุติตรงนี้ไง สมมุติว่า ถึงเป็นมนุษย์นี่จริง จริงตามสมมุติ เพราะบุญกุศลทำให้เราเกิดมนุษย์สมบัติ แล้วเรามีโอกาสชั่วชีวิตหนึ่งที่เราจะสร้างคุณงามความดีของเราไป ถ้าทำคุณงามความดีถึงมีธรรมเป็นที่พึ่งที่สุด ธรรมถึงที่สุด วิมุตติธรรมนี้เป็นสิ่งที่ปรารถนาที่สุดของสัตว์โลก ของชาวพุทธทั้งหมด ถ้าเราถึงวิมุตติธรรมแล้ว ชีวิตนี้มีคุณค่าขึ้นมาทันที ให้มีธรรมเป็นที่พึ่ง เกิด มีคุณค่าขึ้นมาตั้งแต่หยาบๆ ขึ้นไป เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป ถ้าถึงที่สุดแล้ว

ในชีวิตหนึ่ง ในสมมุตินี้ไง โอกาสของเรามีแค่ชีวิตนี้เท่านั้น เพราะดับไปข้างหน้าแล้ว ขณะที่ดับออกไปจากร่าง จิตนี้จะออกไปจากร่าง ไม่รู้บุญกุศลพาให้ออกหรืออกุศลพาให้ออก เพราะจิตเราเคยทำทั้งคุณงามความดี เราก็เคยพลาดพลั้งสิ่งใดมามันฝังอยู่ที่ใจ แล้วถ้ากิเลสมันอยู่ในหัวใจ มันบังคับขับไส มันไม่ให้เรามีสติสัมปชัญญะหรือ เราถึงต้องมาประพฤติปฏิบัติกันอยู่นี่ไง

ถึงเราไม่ถึงวิมุตติธรรม แต่เราก็ให้หัวใจนี้มีธรรมเป็นเครื่องเกาะเกี่ยว เหมือนวัตรปฏิบัติทำงานเคยชิน เห็นไหม พอทำงานเคยชิน ใจมันจะออกจากร่างนี้ มันก็มีสิ่งที่ว่า สิ่งวัตรปฏิบัติฝังใจนั้น ออกไปก็ออกดี ออกดีก็ไปเกิดเป็นมนุษย์อีก ก็เกิดเป็นมนุษย์ที่ว่า มีคุณสมบัติที่สูงขึ้น มนุษย์ที่ว่ามีสถานะให้สุขสบายมากขึ้น

กรรมพาเกิด กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน มนุษย์เกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ มนุษย์เกิดเป็น
เทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมก็ได้ มนุษย์เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นสิ่งต่างๆ มันมีอยู่ใน
พระไตรปิฎกบอกไว้ชัดเจน ในพระไตรปิฎกมีมากมาย มนุษย์นี้ โศกเทยพราหมณ์ก็ไปเกิดเป็น
สุนัข เพราะความตระหนี่ของเขา นี้มนุษย์เป็นไปได้

โอกาสของชีวิตเรา ในชีวิตนี้เรามีโอกาสอยู่ เราต้องพยายามของเรา พยายามหาที่พึ่ง หาที่
พึ่งที่อาศัย พยายามหาที่พึ่งที่อาศัยแล้ว ยังว่าเอาหลักเอาความจริงเข้า เราพยายาม เพราะธรรมนี้มีอยู่ที่
เราเห็นอยู่เราจะซุบมือเปิบ ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เราต้องเปิบให้ถึงวิมุตติธรรม ถ้าถึงวิมุตติธรรม
แล้ว นี้มันจะประเสริฐตั้งแต่ทั้งๆ ที่มีชีวิตอยู่

การตายนี้ไม่ต้องพูดถึง สิ่งที่ว่าตายไปนั้นหลอกกัน เพราะการเข้าถึงธรรมจะเห็นสัจจะ
ความจริงทั้งหมดเลย มันจะไม่มีสิ่งที่ตาย เพราะอะไร เพราะหัวใจนี้มันสะอาด เราชำระจนกิเลส
ออกจากใจ กิเลสนี้ กรรมที่พาให้เกิด อวิชชาที่พาให้เกิดนั้น ถ้ามันหลุดออกไปจากใจทั้งหมดแล้ว
หัวใจนี้เป็นหัวใจที่บริสุทธิ์ล้วนๆ มันจะเอาอะไรไปเกิด เห็นไหม มันก็ไม่มีสิ่งที่ตาย ไม่มีสิ่งที่เกิด
แต่มันมีอยู่

สิ่งที่มีอยู่ในหัวใจ หัวใจนั้นเป็นวิมุตติธรรมในหัวใจนั้น สิ่งนั้นมันถึงมีคุณค่าขึ้นมาจากร่าง
ของมนุษย์เราไร ร่างของมนุษย์เรา มันถึงว่า ไม่ต้องตายต้องเกิดอีก แต่ในเมื่อถ้ามันยังมีต้องตาย
ต้องเกิดอีก เราก็บำเพ็ญของเรา บำเพ็ญให้ถึงที่สุด บำเพ็ญให้ถึงที่สุดให้ถึงว่า ในโอกาสในชีวิตนี้
เราก็อพยายามไขว่คว้าสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดให้เป็นสมบัติของเราๆ มันถึงสมกับว่า พังธรรมแล้วปฏิบัติ
ธรรม แล้วธรรมนี้เข้าถึงหัวใจ

พังธรรมนี้เป็นภาคปฏิบัติอย่างหนึ่ง การพังธรรมเพราะอะไร เพราะหัวใจนี้มันหิวมัน
กระหาย เหมือนกับคนหิวกระหายน้ำอยากจะได้น้ำมาก เราก็มีกิเลสในหัวใจ อยากจะประพฤติ
ปฏิบัติ อยากให้บรรลุไปทุกคนนะ ทุกๆคนที่ปฏิบัติอยากให้เข้าถึงธรรม แต่มันมีความอยากตัวนี้
กัน เห็นไหม เพราะความอยาก อยากจะใกล้ถึงธรรม

แต่การเข้าถึงธรรมนี้ได้มันต้องเข้าด้วยการปฏิบัติ ด้วยการปฏิบัติคือว่า เพราะใจ มันอยู่ใน
หัวใจ มันอยู่ในท่ามกลางทรวงอกของแต่ละบุคคล กิเลสมันอยู่ข้างใน เห็นไหม คนไข้ คนเจ็บไข้
ได้ป่วยเขายังผ่าตัดเขายังแก้ไขของเขา อันนั้นเป็นวัตถุ แล้วเราผ่าตัดเข้าไปก็เห็นหัวใจเด่นอยู่กลาง
หัวอกนั่นนะ หัวใจก็เด่นอยู่อย่างนั้น แต่ทำไมไม่สามารถผ่าเอาธรรมเข้าไปในหัวใจนั้นได้ละ

มันเข้าไม่ได้ เพราะมันเป็นนามธรรม มันเป็นนามธรรม หมายถึงว่า สิ่งที่เป็นนามธรรมแล้วไม่มีเหระ? มี สิ่งนั้นมีอยู่แน่นอนเพราะเป็นนามธรรม

เวลาทุกข์มันเจ็บแสบปวดร้อ้น เวลามันสุขมันก็พอใจชั่วคราวๆ อยู่ในหัวใจนั้น แล้วการประพฤติปฏิบัติมันต้องให้ใจนั้นสัมผัสเข้าไป สัมผัสเข้าไปด้วยการบุกเบิก บุกเบิกสิ่งที่เป็นอารมณ์รอบหัวใจนี้ สิ่งที่เป็นโลกียะ สิ่งที่เป็นโลกียะคิดออกไปอย่างไรมันก็เป็นโลกียะ ความคิดเป็นโลกียะถึงต้องทำความสงบของใจของเราเข้ามาให้ได้ ถึงต้องใช้คำบริกรรมเข้ามาของหัวใจของเรา นี่มันจะมีที่พึ่งไปเรื่อยๆ

ถ้าจิตนั้นสงบเข้ามาละ ขณิกสมาธิ สงบอยู่ชั่วคราวแล้วก็ออก อุปจารสมาธิ สมาธิที่เข้าไปแน่นเข้าไป สิ่งที่เขาไปแน่นบ่อยๆ จิตนี้ตั้งฐานบ่อยๆ ทำความสงบเข้าบ่อยๆ สิ่งที่ทำสงบบ่อยๆ จนตั้งมั่น จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิใจ ทำความสงบเข้าไปนี้เป็นความสงบ จิตตั้งมั่น จิตตั้งมั่นคือควรแก่การงาน ควรแก่การงาน การงานในอะไร? การงานในชำระล้างสิ่งนั้น ไม่ใช่การงานข้างนอกนะ

คนทำความสงบแล้วมันจะรับรู้สิ่งต่างๆ จะเกิดภาพต่างๆ จะเกิดนิมิตต่างๆ นั้น วางเอาไว้ สิ่งนั้นวางเอาไว้ สิ่งนั้นยังไม่ใช่กาลไม่ใช่เวลา สิ่งนั้นเป็นดอกไม้ริมทาง ดอกไม้ริมทาง ดอกไม้สวยไหม? สวย ดอกไม้หอมไหม? หอม...เราเดินไปบนถนนสายนั้น เราต้องไปให้ถึงเป้าหมายที่เราจะเดินทางไป เป้าหมายของเราคือการชำระกิเลส

“วิมุตติธรรม” เป็นเป้าหมายของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติทั้งหมด เห็นไหม เป้าหมายของเราคือวิมุตติธรรม คือการชำระกิเลส ดอกไม้ริมทาง นิมิตเห็นสภาวะ เห็นต่างๆ เห็นเทวดา เห็นอินทร์ เห็นพรหม จะเห็นสิ่งสวยงาม เห็นไหม ดอกไม้สวยงาม แล้วยังมีกลิ่นหอมอีกต่างหาก คือยั่วชวนให้เราติดข้องในสิ่งนั้นใจ

สิ่งที่ว่าเราเป็นทุกข์ ทุกข์อยู่ในหัวใจนี้เราก็ไม่รู้ เราจะประพฤติปฏิบัติมันก็มีสิ่งให้เกี่ยวให้ข้องอยู่ข้างนอก ให้เราไม่ให้เดินไปถึงเป้าหมายของเรา มันเดินไปไม่ได้ สวยก็สวย หอมก็หอม มันก็ยั่วชวนใจสิ นี่กิเลสมันอยู่ในหัวใจ มันสร้างสิ่งนั้นขึ้นมา สร้างสิ่งนั้นขึ้นมาให้เราต้องเกาะเกี่ยว ไม่ให้เราไปถึงเป้าหมายของเรา อันนั้นว่าเป็นกิเลสนะ ถ้าเป็นบารมีธรรมก็ได้

ดวงใจของแต่ละดวงใจไม่เหมือนกัน การสร้างบุญกุศลของใจมาไม่เหมือนกัน บางดวงใจทำความสงบเข้าไป มันสงบเข้าไปหลายๆ ไม่เห็นสิ่งใดๆ เลย แล้วสงบเย็น สงบเย็นนี่ก็เป็นความสุข

มาก แล้วดีด้วย คีตฺรงไหน? คีตฺรงที่มันปลอดภัยไง มีความสงบเข้ามาแล้วไม่มีสิ่งใดๆ ยั่ววนให้ออกไปข้างนอก

แต่ถ้ามีอำนาจวาสนาบารมี เหมือนกับคนมียศถาบรรดาศักดิ์ มีเงินทองมี มันใช้เป็นประโยชน์มันก็เป็นประโยชน์ ถ้าใช้เป็นโทษ เห็นไหม เงิน ซื้อสิ่งใดๆ มาทำลายชีวิตเราก็ได้ ซื้อสิ่งใดๆ มาเพื่อให้ร่างกายเรานี้อุดมสมบูรณ์ขึ้นมาก็ได้ นิमितนี้ก็เหมือนกัน นิमितนี้มันเกิดกับคนมีอำนาจวาสนาแล้วเห็นนิमितเห็นสิ่งต่างๆ นั้น เราวางไว้ตรงนั้นก่อน เพราะอำนาจวาสนาของเราวางไว้เพื่ออะไร? เพื่อเราจะไม่ติดเกี่ยวตรงนี้ ไม่ให้เราเสียเวลา แล้วเราพยายามเดินเข้าเป้าหมายของเรา

สิ่งที่เดินเข้าเป้าหมายของเรา แล้วเราถึงเป้าหมายชำระสะอาดแล้ว

เงินมันก็เป็นเงินอยู่วันยังค่ำ บารมีธรรม สิ่งที่อยู่ในหัวใจดวงนั้นมีมันก็เป็นปกติของมัน เป็นปกติ ย้อนกลับมาใช้ คนที่เป็นผู้ใหญ่ใช้เงินใช้ทองเป็นประโยชน์ เด็กที่ไม่รู้เดียงสา ให้เงินไป เงินเขาใช้ไม่เป็น เงินนั้นจะเป็นโทษกับเด็กนั้นนะ

นี้ก็เหมือนกัน นิमितที่เห็นนั้นนะเป็นความเป้าหมายหลอกลวง หลอกลวงไง แล้วมันจะปฏิเสธไม่ได้ สิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้เพราะอะไร เพราะใจดวงนั้นมีอย่างนั้น ใจดวงนั้นมีวาสนาบารมีสร้างสมมาอย่างนั้น จะเห็นสภาวะแบบนั้น แต่ครูบารอจารย์ต้องพยายามบอกว่า ให้ปล่อยสิ่งนั้นเข้ามา ปล่อยสิ่งนั้นเข้ามา เข้ามาหาความสงบให้ได้ เห็นไหม อุปจารสมาธิ เพราะอุปจารสมาธิ จิตนี้สงบเข้าไป อุปจาระคือวนออกรับรู้ สิ่งที่วนออกรับรู้มันก็ออกรับรู้ แต่ถ้าปล่อยสิ่งนั้นเข้ามาจะอัปนาสมาธิมันจะลึกเข้าไป

สิ่งที่ลึกเข้าไปถึงฐานของจิต จิตนี้จะสงบตั้งมั่น สิ่งที่ตั้งมั่นเป็นความสุขที่แปลกประหลาดจากโลก โลกนี้ไม่มี ความสุขต่างๆ ที่เราไปหากัน เราไปแสพกันในโลกนี้ มันเป็นความสุขที่ว่าโลกนี้มีทุกคน ทุกคนที่อยู่ในโลกนี้เขาก็หาได้ เขาก็มีอยู่ได้ แล้วก็เกาะเกี่ยวติดกับสิ่งนั้น

แต่ความสงบของใจไม่ใช่สมบัติสาธารณะที่ใครจะหาได้ ไม่ใช่ที่เกิดเป็นมนุษย์แล้วทุกคนจะเจอ แล้วเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเท่านั้นที่จะเข้ามาประสบกับความสุขอันนี้ไง แล้วโลกไม่มีมันทำไมถึงไม่มองจากลำหาลูละ ทำไมจิตดวงนั้นไม่มองจากลำหาลูที่สามารถจะบุกบั่นฟันฝ่ากับกิเลสสิ่งนั้นได้ละ

สิ่งที่ทำให้ใจนี้สงบขึ้นมาเป็นความสุขขึ้นมาขั้นหนึ่ง มันก็เป็นการยืนยันว่าธรรมนี้มีจริง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้แปลกประหลาดมหัศจรรย์ เห็นไหม เห็นโลกเห็นอสังสาร มันก็ฝังลงที่ใจ ใจก็มันคงขึ้นมา พอใจมันคงขึ้นมาแล้วย้อนออกมา อยู่ตรงนั้นก่อน ถ้าใจมันคงแล้วปล่อยไว้เฉยๆ อย่าให้ออกมา มันจะสงบของมันๆ แล้วมันคลายตัวออกมา คลายตัวออกมาเอง นี้อีกอีก พอออกมาแล้วก็อยากทำความสงบอีก อยากได้ความสุขอันนั้น

นี่ติดสุขก็ได้ สมาธินี้สามารถทำให้คนเราติดได้ สามารถทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติติดได้ เพราะมันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ เป็นสิ่งที่มีความสุข มันจะปล่อยวาง แล้วสุขอยู่ในหัวใจนั้น จนเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นผลก็ได้ แต่สิ่งนั้นไม่เป็นผล สมาธิเป็นสมาธิ ปัญญาเป็นปัญญา มรรคนี้ ศีล สมาธิ ปัญญา ก็มรรค ๘ นี้ แล้วปัญญามันเกิดขึ้นในอะไร? ปัญญามันเกิดขึ้นในการที่เราพยายามตะล่อมเข้ามาให้จิตนี้สงบเข้ามา ปัญญาอันนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาที่เกิดจากวิปัสสนา ปัญญาที่เป็นภาวนามยปัญญายังไม่เกิดขึ้น มันจะเกิดขึ้นมันต้องมีฐานที่ทำให้เกิดขึ้นสิ

สิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้น เห็นไหม ต้องพยายามพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วแต่อำนาจาสนา แล้วแต่จริตนิสัยของสัตว์โลกที่สะสมมา จิตจับสิ่งนั้นตั้งขึ้นมาให้เป็นวิปัสสนา สิ่งที่จะเป็นวิปัสสนา...การขุดคุ้ยการค้นคว้านะ การค้นคว้าสิ่งนี้มันต้องค้นคว้าขึ้นมา มันถึงจะเจอ...มี เป็นไปได้ที่ว่าสงบแล้วเห็น เห็นแล้วทำได้โดย เป็นไปได้ เป็นไปได้แต่ส่วนน้อยใจส่วนใหญ่แล้วกายนี้ต้องพยายามโน้มน้าวขึ้นมา ให้เกิดขึ้นมา...

...ค้นคว้าอะไร? ค้นคว้าเพื่อให้เข้าใจใจ ให้รู้เห็นว่าสิ่งทั้งหลายตั้งอยู่แล้วก็ต้องดับไปเป็นธรรมดา มันดับไปเป็นธรรมดา แล้วเราไม่เห็นสิ่งนั้น เราไม่รู้สิ่งนั้น เราเข้าใจว่าเป็นเรา เราก้ใช้ชีวิตของเราไปจนกว่ามันจะหมดอายุไข แล้วก็ปล่อยวางกันไป แล้วก็ปล่อยวางกันไปโดยกิเลสนะ มันก็พยายามจะหนีวิ่งไว้ พยายามจะยื้อให้อยู่ได้กับเรานานที่สุดเท่าที่จะนานได้ เพราะมันอาลัยอาวรณ์ มันไม่ยอมรับความจริงอันนี้ไง นี่กิเลสมันไม่ยอมรับความจริง มันว่ามันเป็นความจริง มันว่ามันฉลาด มันว่ามันหาที่พึ่ง มันว่ามันจะทำของให้สิ่งนั้นมีความสุขใจ

แต่ในเมื่อมันต้องพลัดพราก มันต้องทำลายจากกัน มันจะไปหาความสุขมาจากไหน มันก็ต้องมีแต่ความรุ่มร้อน มีแต่ความกระวนกระวายใจไหม เพราะมันต้องพลัดพราก นี่ค้นคว้าเพื่อให้เห็นสิ่งนี้ใจ ให้เห็นตามความเป็นจริงเสียก่อน ว่าสิ่งนั้นไม่ใช่เรา สิ่งนั้นไม่ใช่เรา สิ่งนั้นมันเป็น

เครื่องอาศัยกันอยู่ สิ่งนั้นเพราะมีอำนาจวาสนาเราถึงเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วมีกายกับใจนี้ มันต้องพลัดพรากกันวันหนึ่ง

สิ่งที่มีอยู่...ดอกบัวเกิดขึ้นจากโคลนตม ในร่างกายที่แสนสกปรก สิ่งที่มีหมักหมมอยู่ในร่างกายนี้ ถ้าปัญญานี้ได้ค้นคว้าขึ้นมา โคลนตมอันนี้ สิ่งสกปรกโสภณอยู่ในใจ อยู่ในหัวใจของเราด้วย อยู่ในกายของเราด้วย ที่เรารื้อค้นอยู่นี้ ถ้าเรารื้อค้นเราแยกออกไปได้ เห็นใหม่ สิ่งที่เกิดขึ้นมาคือดอกบัวเกิดขึ้นกลางโคลนตม ดอกบัวจะเกิดขึ้นจากในหัวใจของเรา เห็นใหม่ ความสว่าง ความส่องแผ้ว ความเข้าใจ ดอกบัวบานกลางหัวใจของเรา มันจะมีความสุขขนาดไหน

ความสุข เห็นใหม่ ความสุข ความแปลกประหลาด สิ่งที่ว่า ความสงบที่ว่าเป็นความสุขที่ว่าเป็นผลๆ มันไปเอาผลนั้นมาจากไหน มันเป็นเรื่องที่ทำให้เรานั้นเคลิบเคลิ้มไปเฉยๆ ความสุขอันนั้นเป็นความสุขที่ว่ายังต้องแบกกิเลสพาเกิดพาดาย ถ้ามันทำความสงบขึ้นมา ถ้ามันดับขันธ มันมีความสุข มันเกิดมันก็เกิดเป็นพรหมเท่านั้น เพราะมีความสุขอันนั้น เกิดอีก เห็นใหม่

แต่ความส่องแผ้ว ความวิปัสสนาญาณที่เกิดขึ้น ความเห็นว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับเป็นธรรมดา” ร่างกายนี้เกิดขึ้นมาต้องดับ ดับในขณะที่วิปัสสนา ไม่ใช่ดับอย่างที่เรานี้เห็นนะ คนเราตายขึ้นไป เผลอขึ้นไป มันก็ทำลายไป ไม่เผลอ ตั้งซากศพนี้เอาไว้มันก็น่าบูบสลายเป็นธรรมดา

แต่ขณะที่เห็นในวิปัสสนา มันจะเห็นเดี๋ยวนั้น เห็นความแปรสภาพเดี๋ยวนั้น ความแปรสภาพเดี๋ยวนั้น มันสลดสังเวชเดี๋ยวนั้น เพราะอะไร ดูการค้นคว้าสิ ดูนักวิทยาศาสตร์ เห็นใหม่ สิ่งที่เขาเป็นวิทยาศาสตร์เขาจะทดลองวิทยาศาสตร์กัน แล้วทดลองวิทยาศาสตร์ในโลกนี้ เวลาเขาทดลองวิทยาศาสตร์ในโลกนี้ บางอย่างเขาทดลองได้ แต่ไม่ให้ผลร้อยเปอร์เซ็นต์ เขาต้องพยายามออกไปในยานอวกาศ ไปทดลองกันบนอวกาศที่ไม่แรงดึงดูดของโลก ถ้าไม่มีแรงดึงดูดของโลก การทดลองวิทยาศาสตร์นั้นมันจะเป็นค่าต่างๆ ในสิ่งที่มันจะดึงดูด มันจะให้เป็นส่วนผสม มันจะแน่นอ่อนกว่ากัน มันเป็นเรื่องตามนั้นเพราะมันอิสระ มันเป็นอิสระจากแรงดึงดูดต่างๆ มันเป็นไปตามหลักของเขา

อันนี้ก็เหมือนกัน ความเห็นของเรานี้มันแรงดึงดูดของกิเลส กิเลสนี้เป็นแกน หัวใจนี้เป็นแกนกลางของร่างกายแล้วกิเลสมันปกคลุมหัวใจไว้ กิเลสตัวความผูกพัน ตัวความยึดมั่นถือมั่นสิ่งนี้มันเหนียวรั้งไว้ แล้วเราวิปัสสนาไป สิ่งที่ว่ามันคาดมันหมายไปนี้มันคาดมันหมายไปก่อน พอ

มันคาดมันหายไป ความเห็นไม่ตามความเป็นจริงนั่นนะ สิ่งที่ไม่เห็นไม่ตามความเป็นจริง ความดึงไว้ ความเหนียวรั้งไว้ นี่แรงดึงดูดของกิเลส

ถ้าแรงดึงดูดของกิเลสยังมีอยู่ มันเห็นเหมือนกัน มันปล่อยวางเหมือนกัน แต่แรงดึงดูดดึงนี้ยังมีอยู่ มันยังเป็นของฉันทันของเราอยู่ไง มันยังดึงไว้ในความรู้สึกของเรา ดึงไว้เนี่ยมันถึงว่าไม่เป็นความจริง ถ้ามันตามความเป็นจริงเนี่ยมันไม่มีแรงดึงดูด คือกิเลสมันจะขาดออกไป ภาวนามย ปัญญามันเกิด สิ่งทีภาวนามยปัญญา นี้ธรรมจักรมันเคลื่อนไป ธรรมนี้ถึงว่าเป็นมัชฌิมาปฏิปทา

มัชฌิมาปฏิปทา หมายถึงไม่มีแรงดึงดูดของกิเลส ไม่มีแรงดึงดูดใดๆ เลยที่จะเข้ามา ก่อกวนสิ่งทีว่ามันเป็นปัญหาหมุนเคลื่อนออกไป มัชฌิมาปฏิปทาเหมือนกับการอยู่ในอวกาศ เป็นธรรม เป็นธรรมจักร ธรรมจักรนี้เป็นสิ่งเป็นกลางไม่มีใครเป็นเจ้าของ แต่ขณะที่เราทำประพฤติปฏิบัติ เราสั่งสมขึ้นมา แม่น้ำหลายสายรวมเข้ามาในหัวใจของเรา ศีล สมาธิ ปัญญา เกิดขึ้นเพราะเราได้ค้นคว้า เราพยายามตั้งฐานของการงานขึ้นมา เป็นการงานชอบ เป็นความเพียรชอบ เป็นความคำริชอบ ความเห็นชอบ

เห็นใหม่ ความชอบ หมุนไป เคลื่อนเข้าไป ธรรมจักรนี้หมุนออกไป หมุนนี้มันเป็นปัญหา สิ่งทีว่าหมุนนี้มันเป็นปัญหาทีเคลื่อนไป เราไม่ต้องมายุ่งกับตรงนี่ว่ามันต้องเคลื่อนไป หน้าที่ของเราคือตั้งกาย เวทนา จิต ธรรม แล้ววิปัสสนาไป มันจะเคลื่อนไป

อันนี้เป็นการฝึกซ้อม เป็นการทดสอบ ความฝึกซ้อม ความทดสอบ ความชำนาญของเราจะเกิดขึ้นจากการใคร่ครวญบ่อยๆ สิ่งทีทำบ่อยๆ ทำซ้ำเข้าไปๆ ความชำนาญการของมันจะเกิดขึ้น มันจะเป็นมัชฌิมาปฏิปทาโดยธรรมชาติของมัน แต่ถ้าเราไม่ฝึกซ้อม ไม่ทำบ่อยๆ ไม่พยายามหมั่น คาคดหมั่นไถขึ้นมา ความเห็นของใจ ความเห็นของกิเลส มันจะเหนียวรั้งขึ้นมา แล้วมันจะทำให้ท้อถอยนะ ทำให้ท้อถอย ทำให้อ่อนแอ เพราะมันเป็นเรื่องความทุกข์ความยาก

การงานของโลกเขา เราทำเราก็ดูเหนื่อยยากขนาดไหน งานของโลก เห็นใหม่ ในงานบริหารงานต่างๆ มันก็ยากอยู่แล้ว เพราะมันมีเรากับสิ่งทีเราต้องไปบริหาร สิ่งทีต่อต้านจากภายนอกมันก็ต่อต้านจากภายนอก การประพฤติปฏิบัติทีว่าทุกข์ ทุกข์เพราะกิเลสมันต่อต้าน ทุกข์เพราะกิเลสมันเหนียวรั้งไว้ มันทุกข์ตรงนี้นั่นนะ

เวลาเราทำขึ้นไป เราปฏิบัติขึ้นไปนี้ท่วมทั้งชีวิตนะ เราท่วมหมดเลย นั่งนี้หามรุ่งหามค่ำ เดินจงกรม วิปัสสนานี้พยายามสร้างขึ้นมานี้ เราสร้างมรรคขึ้นมา เหตุที่เราสร้างขึ้นมานี้ งานภายในของหัวใจทำไมมันจะไม่เหนื่อยไม่ล้า ความเหนื่อยความล้า อันนี้กิเลสมันจะเข้าสวมรอยตรงนี้ สวมรอยว่า มันอยากมันง่าย อยากให้เห็นเร็ว อยากที่ว่าทำแล้วสำเร็จไป โดยที่ว่าการความตั้งใจของใจให้จะไปจะเป็นไปอย่างนั้น

กิเลสท่ามกลางในการจะใช้ปัญญาอยู่ เราวิปัสสนาอยู่นี้เราว่ามันเป็นปัญญาที่เราใช้วิปัสสนาอยู่ เราเข้าใจว่าเป็นปัญญา แต่มันเป็นจริงไหม? มันเป็นเรื่องหนึ่ง กิเลสเรื่องหนึ่ง หรือว่ามันเป็นกิเลสทั้งหมด ที่กิเลสหลุดลากลไปทั้งหมดเลย หลุดลากลไปนี้มันน้อยเนื้อต่ำใจ ความน้อยเนื้อต่ำใจของเรา นั่นนะ กิเลสทั้งนั้น นี้กิเลสมันพาไป เราต้องสร้างขึ้นมานะ

ธรรม เห็นใหม่ วัตรปฏิบัติ ถ้าเรามีวัตรปฏิบัติ เราเคยทำอยู่มันสร้างสมได้ นี้ก็เหมือนกัน เราประพฤติปฏิบัติอยู่ เราก็พยายามสิ น้อมขึ้นมา ครูบารอจารย์เป็นตัวอย่าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ๖ ปี ประพฤติปฏิบัติอยู่ ๖ ปี ทำทุกๆ อย่างที่ว่า เป็นสิ่งที่ว่าเป็นเครื่องชำระกิเลส เพราะไม่มีใครสอน สิ่งที่เราทำอยู่นี้มีครูสอน มีคำรับคำราที่จะให้เราก้าวเดิน

มันจะยากๆ ยากเพราะว่า มีสิ่งที่เป้าหมายที่แน่นอน ธรรมนี้เป็นของจริงแน่นอน แล้วความทุกข์ในหัวใจของเรามันเป็นเครื่องประกาศว่า ถ้ามันสลัดทุกสิ่งนี้ออกจากใจ ใจจะบริสุทธิ์ ใจนี้เป็นธรรม มันจะมีความสุขขึ้นมา เห็นใหม่ มันเป็นเครื่องประกันยืนยันว่ามันมีจริง

ในเมื่อธรรมมีจริง กำลังใจมันจะเกิดขึ้นมา หนึ่ง คือว่าของมีเป้าหมายแน่นอน เราเดินเข้าถึงเป้าหมายแน่นอน ต้องเป็นเรื่องจริงเด็ดขาด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลักประกันค้ำยันกับเรา แล้วอัครสาวกต่างๆ นี้ก้าวเดินผ่านไป นี้เป็นเครื่องค้ำยันกับเรา เราถึงว่ามีเป้าหมาย มีสิ่งที่จับต้องได้ มันควรมีแก้ไข มันควรมีกำลังใจ ไม่ใช่สิ่งที่เปื้อนความเพ้อฝัน สิ่งนี้มันจะไม่มี เป็นเครื่องหลอกกันว่ามรรคผลนิพพานไม่มี เราจะเอามาเป็นเครื่องหลอกกัน แล้วเราจะให้หัวใจนี้ไม่มีกำลังใจขึ้นมา

สิ่งนี้มีอยู่ ความเพียรของเราเท่านั้น หน้าที่ของเราคือความเพียรของเราเท่านั้น คือการหมั่นฝึกหมั่นซ้อมของเรา หมั่นฝึกหมั่นซ้อมเข้าไปนี้ พอชำนาญเข้าไปเรื่อยๆ นี้เราพิจารณาครั้งหนึ่งมันปล่อยวางหนหนึ่ง นั่นนะ มันเป็นการยืนยันในหัวใจเรา ในหัวใจเรา ก็ถามกิเลสสิ เชื่อไหม เห็นจริงไหม

เห็นไหม เราอย่ากิเลสให้มันจมลงไป ในหัวใจของเรา ไม่ให้มันผยองออกมาเพื่อจะไม่ให้การประพฤติปฏิบัติของเราก้าวไปด้วยความยาก ให้ธรรมออกมาเป็นฝ่ายนำ ถ้าธรรมออกมาเป็นฝ่ายนำ ธรรมคือความพอใจ คือความสุข คือการก้าวเดินไป คือกิจของใจที่มันก้าวเดินออกไปเป็นมรรคนั่นละ นั่นละคือธรรม

ธรรม ถ้าธรรมเจริญขึ้น กิเลสมันต้องสงบตัวลง แต่ถ้าธรรมอ่อนลงมา วัตรปฏิบัติของเราอ่อนลงมา สิ่งที่ยังอาศัยของเราอ่อนลงมา กิเลสมันต้องอหังการขึ้นมา ถ้ากิเลสอหังการขึ้นมาเราก็ทุกข์ยากอยู่ครั้งหนึ่ง ทุกข์ยากอยู่ชั่วคราวหนึ่ง จนกว่าเราจะสร้างสมขึ้นมา กดไว้ด้วยสมาธิ ถ้าเราทำไม่ได้ บางทีมันแรงนะ สิ่งที่ยังมันอยู่ที่ว่าความเชื่อในหัวใจ กิเลสในหัวใจ จิตนิสัยในหัวใจ จะคัดค้านรุนแรง เขาเรียกบางทีลุ่มลูกคูกกลาน มันเป็นไปได้

ในเรื่องใจนี้มันแปลกประหลาด แปลกประหลาดในช่วงของการใช้ปัญญาวิปัสสนาเนี่ย มันจะกว้างขวาง ไม่มีขอบไม่มีเขต ปัญญาของใครก็ได้ เป็นปัจจุบันธรรม ปัจจุบันคือการเกิดขึ้นมาเดี๋ยวนี้ไง เกิดขึ้นมาเดี๋ยวนี้เราพยายามค้นคว้าไป วิปัสสนาไป แล้วจะเกิดขึ้นมานี้ธรรมมันเกิดขึ้น มันประหารทีหนึ่งๆ มันจะสงบตัวลงๆ นั่นละเป็นการพิสูจน์กันๆ เห็นไหม มันมีสิ่งที่รองรับ

ดูทางวิทยาศาสตร์นะ อย่างนาฬิกาเนี่ยเราตั้งโปรแกรมไว้ก็ได้ เราจะกดให้ปลุกตอนไหนก็ได้ เราตั้งนาฬิกาปลุก ถึงเวลามันปลุกเลย ในเครื่องไมใช้สอยเขาตั้งโปรแกรมไว้ได้ ถึงเวลาแล้วมันจะทำของมันเองโดยธรรมชาติของมัน สิ่งนั้นใครเป็นคนคิดขึ้นมาละ? มนุษย์เราคิดขึ้นมา แล้วตั้งถึงจุดแล้วมันจะทำปฏิกริยาต่อกัน มันจะต้องใช้ขยับเขยื้อนไป

แต่เนี่ยหัวใจของเรา เราตั้งโปรแกรมไม่ได้เนี่ยว่ากิเลสมันจะขาดเมื่อไหร่ๆ กิเลสมันจะตายออกไปจากหัวใจเรา จะตั้งโปรแกรมขึ้นมา ตั้งขึ้นมาแล้วกิเลสมันก็หลอกอีก ๒ ชั้น เมื่อนั้นๆ แล้วจะทำให้เราทุกข์ยากไปอีกด้วยนะ มันต้องเป็นธรรมชาติของมัน เป็นธรรมเพราะอะไร เพราะสิ่งที่เป็นวัตถุนั้นมันเป็นของตายตัวที่เขาตั้งโปรแกรมไว้แล้ว มันถึงจุดหนึ่งแล้วมันต้องเป็นสภาวะนั้น เพราะเขามีเครื่องยนต์กลไก เขาตั้งมันเกี่ยวเนื่องกันไป แต่กิเลสเนี่ยเราตั้งโปรแกรมขึ้นมาอย่างไร มันก็หลอกเราไปข้างหน้าๆ หลอกนะ

คือว่า กิเลสนี้ฉลาดมาก เป็นเจ้าวัฏจักร นั่งอยู่บนหัวใจของสัตว์โลก แล้วจับไตให้สัตว์โลกนี้เวียนตายเวียนเกิดอยู่ในอำนาจของมันมาตลอด แล้วถึงมาชาติปัจจุบันนี้ที่เรากำลังต่อสู้กันอยู่นี้ เราจะชำระ เราจะแก้ไขมัน เราจะทำลายมัน เห็นไหม มันถึงหลอกเราไปตลอดๆ เวลา

เราก็ต้องพยายามต่อสู้ไป ต่อสู้ลงไปที่กาย เวทนา จิต ธรรม นี้ เพราะกิเลสมันอาศัยตรงนี้เป็นที่อยู่ เวลาเวทนามันเกิดขึ้น เวลามันทุกข์ยาก เห็นไหม ทุกข์กาย ทุกข์ใจ เวลาร่างกายมันป่วย ไข่มันก็มีความทุกข์อยู่อันหนึ่ง แล้วหัวใจมันกังวลไป นี่โทมนัส หัวใจมันกังวลไป มันเกี่ยวข้องไป นี่ทุกข์ใจ ทุกข์กาย ทุกข์ใจ เวทนาเกิดขึ้น เวทนาความทุกข์ วิปัสสนาสิ จับเวทนานั้น เพราะอะไร เพราะมันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป

จิตก็เหมือนกัน ธรรมก็เหมือนกัน สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป มันเป็นสมมุติทั้งหมด มันเป็นของสมมุติ เป็นของชั่วคราวทั้งหมดเลย แต่ถ้าอะไรมันเกาะเกี่ยว มันซึ่งใจมันซาบซึ่งใจ เห็นไหม อย่างเรื่องเวทนานี้มันจะคิดแต่สิ่งนั้น มันจะพอใจแต่สิ่งนั้น แล้วเวลามันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป เดียวก็เกิดใหม่ๆ ความคิดหรือเวทนานี้เกิดดับๆ แต่ไม่เป็นประโยชน์กับสัตว์โลก ให้ความทุกข์ความยาก ความสุขเล็กน้อย แต่ความทุกข์ความยากกับสัตว์โลกตลอดไปไม่เคยทำให้สัตว์โลกนี้มีประโยชน์อะไรขึ้นมาจากตรงนี้เลย

แต่ถ้าเราใช้วิปัสสนาเข้าไป สิ่งนี้เป็นหินลับปัญญา สิ่งนี้เป็นเครื่องไตร่ตรอง สิ่งนี้เป็นสมุฏฐาน การงานชอบ เป็นที่เป่าหมายที่การงานจะลงไปจับต้องตรงนี้แล้วขึ้นมาวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาขึ้นมาจนหัวใจเห็นตามความเป็นจริง เห็นตามวิปัสสนา เห็นไหม วิปัสสนาที่ว่าไม่มีแรงดึงดูดของกิเลสเข้าไปเกี่ยวข้อง มันจะเป็นไปตามธรรม เป็นมัชฌิมาปฏิปทา เห็นตามความเป็นจริงแล้วปล่อยวาง พับ! ขาดออกไปจากใจ

จากที่ว่า ธรรม วัตรปฏิบัติ ธรรมที่เป็นเครื่องอยู่อาศัย จนหัวใจนั้นเป็นธรรมขึ้นมา เป็นชั้นเป็นตอนนะ นี่หัวใจนี้เป็นธรรมขึ้นมา ไม่ต้องมีใครบอก เพราะใจนั้นเป็นธรรมเสียเอง

แต่เดิมอาศัยครูอาศัยอาจารย์เป็นที่พึ่ง แต่เดิมอาศัยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่ก้าวเดิน บัดนี้ใจดวงนั้นมันเข้าถึงธรรม เหยียบขึ้นบนฝั่ง จากลอยคอกอยู่กลางทะเล เห็นไหม เท่านั้นเหยียบพื้นแล้วนะ สามารถเดินลุยขึ้นฝั่งไปได้ นี่เริ่มมีธรรมในหัวใจ พอธรรมในหัวใจเกิดขึ้น จะไม่มีความลังเลสงสัย ไม่มีความลังเลสงสัยใดๆ ทั้งสิ้นเลย เพราะว่าอะไร เพราะว่า

ใจนี้เป็นธรรมเสียเอง เป็นผู้ที่ได้ลิ้มรสเสียเอง นี่ธรรมขึ้นมา เกิดขึ้นจากใจ ใจเป็นธรรม ธรรมก็เป็นที่ยึดของใจ ใจก็ก้าวเดินต่อไป ก้าวเดินต่อไปๆ จนถึงเป้าหมายของการประพฤติปฏิบัติ

อยู่ในร่างกายของเราเท่านั้น อยู่ในความตั้งใจความจงใจ ความตั้งใจ ถ้าตั้งใจมั่นก็ก้าวเดินออกไปได้ ถ้าเราตั้งใจแล้วก็ล้มแพะ ตั้งใจก็ล้มแพะ นี่อะไร อำนาจวาสนาของเราหรือมันจะอ่อน มันจะว่าอำนาจวาสนาของเราไม่มี ครูบารออาจารย์เป็นครูบาอาจารย์ท่านสร้างมามาก ครูผู้ประพฤติปฏิบัติที่เป็นไปนั้นท่านสร้างมามาก

สร้างมาด้วยกัน สร้างมาด้วยกันทั้งนั้น ถ้าไม่สร้างมาด้วยกันไม่มีทางที่จะหันกลับมาไฝ่ฝืนในการประพฤติปฏิบัติ การไฝ่ฝืนประพฤติปฏิบัติ นี้อำนาจวาสนา

โอกาส เห็นไหม ที่ว่าโอกาสในชีวิตเรา ชีวิตนี้ร้อยปี เรามีโอกาสปฏิบัติร้อยปี แล้วเราก็ต้องประพฤติปฏิบัติ ไม่เอามาเป็นข้อต่อรอง แต่ทุกคนต้องตายไป แต่คนที่ไม่ปฏิบัติ มันมีอำนาจวาสนาเหมือนคนปฏิบัติไหม เขาก็ต้องตายไปเหมือนกัน เขาจะรู้เรื่องศาสนาไม่รู้เรื่องศาสนา เขาทำคุณงามความดีเป็นคุณงามความดี เขาทำชั่วเป็นความชั่ว แต่การกระทำอันนั้น ความดีความชั่วนอกจากรัตนตรัย นอกจากรัตนตรัยเป็นความดีความชั่วของเขา

แต่ความดีในธรรมต่างหาก ความดีในรัตนตรัยนี้มันจะหมุนเวียนไป เพราะว่าพระธรรมพระธรรมเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระธรรมนี้ฉายไปข้างหน้า ใจฉายไปข้างหน้า ส่องทางไปข้างหน้า อย่างที่ว่าถึงใจนี้เป็นธรรม แต่ความก้าวเดินออกไปข้างหน้า ก้าวเดินออกไปข้างหน้า เพราะว่าใจนี้เป็นธรรม เวลาตายไป ตายไป ไปเกิดเป็นเทวดาก็เป็นเทวดาพระอริยเจ้า กับเป็นเทวดาปุถุชน นี่การเกิดเป็นเทวดาเพราะว่าใจดวงนี้มันยังต้องพาเกิด เพราะอวิชชามันยังอยู่ในหัวใจ ใจเป็นธรรมส่วนหนึ่ง แต่สิ่งที่ฝังลึกในหัวใจนั้นยังมีอยู่

สิ่งที่ฝังลึกในหัวใจ เห็นไหม กามราคะยังมีอยู่ ปฏิฆะยังมีอยู่ ใจเป็นธรรมมันก็เข้าใจเรื่องของความเป็นธรรม แต่ไม่สามารถคอนโทรลหรือว่าควบคุมใจไว้ได้ทั้งหมด เพราะอวิชชายังเป็นสิ่งที่ว่าจับใส่ให้ใจดวงนั้นไปเกิดไปตาย การเกิดและการตายเกิดจากเชื้อ ในเมื่อเราเห็นธรรมแล้วเราเข้าใจในธรรมแล้ว มันยังยิ่งอยากจะไขว่คว้านะ อยากจะไขว่คว้า อยากจะประพฤติปฏิบัติให้มันถึงที่สุด

เราว่านิมิตนี้เป็นดอกไม้ริมทางที่ทำให้เราแน่นซ้า...การประพฤติปฏิบัติผิดเท่านั้นที่ทำให้เราแน่นซ้า สิ่งนี้มันจะทำให้การประพฤติปฏิบัติผิด สิ่งที่เกิดเพราะอะไร เพราะธรรมมีอย่างหยาบอย่างกลาง อย่างละเอียด ในเมื่อธรรมอย่างหยาบ อย่างหยาบก็ประเสริฐสุดจากผู้ประพฤติปฏิบัติอยู่แล้ว ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเพื่อจะเข้าถึงธรรมเท่านั้น แต่ธรรมอย่างหยาบมันก็เป็นธรรมอย่างหยาบวันยังค่ำ มันมีอย่างละเอียด อย่างละเอียดเพราะอะไร เพราะอย่างละเอียดดับสิ่งที่ละเอียดเข้าไป แล้วละเอียดสุดคืออวิชชาที่จะไม่ให้เกิดไม่ให้เกิดเลย

แต่ในเมื่อการเกิดการตายในกามภพ การเกิดการตายของหัวใจดวงนั้นยังเกิดดับอยู่ มันต้องพยายามค้นคว้าเข้าไป กายนอก ภายใน กายในกาย การพิจารณาภายในมันจะมีกายเป็นชั้นๆ เข้ามา มันจะจับต้องกายได้เป็นชั้นๆ ถึงว่าเราพิจารณาภายในแล้ว กายมันแตกสลายไป มันแปรสภาพไป มันแปรสภาพไป เราเห็นตามความเป็นจริง เราคิดว่ากายมันไม่มี พิจารณาภายใน ในเวทนาซ้า ในจิตซ้า มันมี ในธรรมซ้าก็ได้ มันเหมือนกัน เพราะมันละเอียดเข้าไป

สิ่งที่หยาบมันก็ใช้อารมณ์หยาบๆ สิ่งที่เป็นกลางมันก็ใช้อารมณ์เป็นกลางๆ สิ่งที่มีมันละเอียดนี้มันเป็นความรู้สึกเฉยๆ ละเอียดอ่อนมาก มันหลบซ่อนอยู่ในดวงตาของเราเนี่ย หลบซ่อนที่ว่า เราใช้ดวงตาของเราพยายาม...ตาเราคือตาใจนะ พยายามค้นคว้าหา การขุดคุ้ย การค้นคว้าเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป ก็เลสมันจะหลบซ่อนอยู่ตามเหลี่ยมตามมุมในหัวใจนะ

ในหัวใจของเรา บางครั้งมันก็มีอารมณ์รุนแรง บางครั้งมันก็อ้อยอิ่งอ้อยสร้อย ความอ้อยอิ่งอ้อยสร้อยของเราในหัวใจมันมีความสุขมันก็พอใจของมัน ก้าวเดินไปตามมัน เวลามันรุนแรงขึ้นมามันก็เป็นไป ก็เลสมันอาศัยสิ่งนี้เป็นเครื่องหากินมาตลอด แล้วมันก็จับถ่วงความทุกข์ไว้ในหัวใจแน่นอน ความเศร้าสร้อยในใจมันยังมีอยู่ แต่ในเมื่อการระคะมันไม่เศร้าสร้อย มันจะรุนแรง

นี่ธรรมอย่างกลาง ธรรมอย่างกลางเป็นสิ่งที่รุนแรงมาก สิ่งทีรุนแรง เราต้องใช้ความวิริยอุตสาหะอย่างเข้มข้น สิ่งทีประพฤติปฏิบัติมานะ เราก้าวเดินมา เราว่าแสนทุกข์แสนยากนะ จะเป็นจะตายเพราะเราพยายามเต็มที่แล้ว มันก็เข้าไปถึงธรรม เข้าไปถึงธรรม แต่ความละเอียดอ่อนมันจะรุนแรงกว่านั้น แล้วจะทำได้ด้วย

อย่างของเรา ผู้ที่เป็นปุถุชน กำลังประพฤติปฏิบัติอยู่นี้ ความก้าวเดินออกไปมันเหนื่อย มันล้า มันอ่อนแรง ประพฤติปฏิบัติไปมีสิ่งเหนียวรั้งไว้ ความล่งเลงสงสัยใจ แต่ถ้าใจมันถึงธรรมแล้ว

เข้าถึงธรรมนี้มันอยากได้อีกกว่า เหมือนคนที่ทำธุรกิจอยู่หรือทำมาค้าขายอยู่ มันมีกำไรมาเรื่อยๆ คนที่ทำแล้วมีแต่กำไรมันต้องอยากได้กำไรมากขึ้น

หัวใจที่เข้าถึงธรรมก็เหมือนกัน มันพ้นชงในหัวใจแล้วว่านี่มันแน่นอน เพราะเราสัมผัสเอง เรารู้เอง แล้วเราจะก้าวเดินไปเอง นี่ความเพียรมันเกิดขึ้นจากตรงนี้ ความวิริยะอุตสาหะมันเกิดขึ้นจากความมั่นใจ ความจริงจัง เห็นไหม ผู้มีธรรมในใจ ใจดวงประเสริฐนั้นมันจะก้าวเดินขึ้นไปเอาสิ่งที่เหนือกว่า เอาสิ่งที่ละเอียดอ่อนกว่า ความวิริยะอุตสาหะมันถึงได้ซ่อนเข้าไปเป็น ๒ ชั้น ๓ ชั้น มันถึงทำได้

เราไปดูความเพียรของครูบารอจารย์ ทำไมท่านทำของท่านได้ขนาดนั้น เดินจงกรมทั้งวันทั้งคืน ท่านนั่งจนตลอดรุ่งทำไมท่านทำได้ เพราะสิ่งที่มีมันเป็นเครื่องตอบแทนที่ท่านจะได้ผลของท่าน ท่านเห็นของท่าน ท่านรู้ของท่าน ความเพียรที่ว่ารุนแรงขึ้นมา ความเพียรที่ละเอียดอ่อนขึ้นไป ความเพียรที่ก้าวเดินออกไป เราคิดว่าจะทำไม่ได้ไง เราคิดของเราว่าจะทำไม่ได้ แต่ในเมื่อคนจะมีหวังผลตรงนั้นมันทำได้

นี่กิเลสมันรุนแรง ความประพฤติปฏิบัติมันก็รุนแรงเข้าไป กิเลสรุนแรงเพราะว่ามันเป็นการทำลายตัวมันเอง มันทำลายความรับผิดชอบ ความควบคุมใจพาให้เกิดให้ตาย มันไม่ยอมปล่อย

สิ่งที่ว่า ขณะจะเกิดจะตายนะ เราเกิดเราตายข้างนอกนี่เราว่าเราเกิดเราตาย สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญมากนะ สิ่งสำคัญมากที่เราเกิดเราตายแต่ละครั้ง เพราะว่าทำให้เครือญาติต่างๆ สลดเศร้าใจ เสียใจสะเทือนใจกันไปหมด นี่การเกิดการตายของเรา แล้วการเกิดมันเกิดมาโดยธรรมชาติ แต่การตายของกิเลสอย่างกลางในหัวใจนี้ การตายของกิเลสแล้วทำให้ชีวิตนี้ยังมีอยู่ มันประหลาดกว่าการเกิดและการตายข้างนอกหลายเท่าตัว

เพราะว่ากิเลสมันตายไป เราฆ่าคนมันมีโทษ เราฆ่ากิเลสตายไปจากหัวใจของเรา แล้วหัวใจมันเป็นความสะอาดขึ้นมาอย่างกลาง อย่างผ่องแผ้วขึ้นมา คุณสิ มันมหัศจรรย์กว่าที่เท่า นี่มันถึงอยากทำ มันถึงมีกำลังใจทำ

พอมันเข้าไปชำระตรงนี้ออกไป รุนแรง น้ำป่าที่มันไหลมา มันท่วมด้วยความรุนแรง ให้เราไม่มีโอกาสจะได้ป้องกันตัว กิเลสมันเกิดขึ้นมาพบบ้าง ในหัวใจ จะไม่มีการให้เราได้ระวังตัวเลย

แต่เราก็ใช้ความเพียรของเราพยายามต่อต้านอยู่ตลอดเวลา พยายามต่อต้าน พยายามใคร่ครวญดูตั้ง
นั้นขึ้นมา นี่มันจะพยายามให้เราทันกับสิ่งที่ว่า เกิดปุ๊บให้เราเกิดอารมณ์ทันที มันก็ทัน เพราะเรา
พยายามฝึกฝนอยู่ตลอดเวลาทำไมมันจะไม่ทัน พอมันทันขึ้นมาเราก็จับมันได้

พอเราจับมันได้เราก็เริ่มค้นคว้าว่า สิ่งทีละเอียดย่อย สิ่งที่ทำให้เกิดให้ตายอยู่ในหัวใจนี้
มันจับใสเราหมดแล้ว แล้วถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใครจะทำได้ เห็น
ไหม นี่ชุบมือเปิบ ชุบมือเปิบตรงนี้ไง

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่แล้ว ในตำราก็มีอยู่แล้ว ครูบาร้อยอาจารย์ก็
ชี้นำอยู่แล้ว แล้วเราประพฤติปฏิบัติสร้างสมขึ้นมาจนเป็นสมบัติของเรา เป็นสมบัติของเรา เรา
สัมผัสเอง เรารู้อยู่ขึ้นมาในหัวใจของเรา แล้วเราวิปัสสนาไปต่อสู้อะไรๆ จะทุกข์ยากขนาดไหนก็
ต่อสู้อะไรๆ เพราะมันมีอำนาจ อำนาจของธรรมหนุนให้ใจมีกำลังใจ

อำนาจของธรรม อำนาจของผลที่เราประพฤติปฏิบัติมา ให้กำลังใจเราเสริมสร้างขึ้นมา มัน
ทำขึ้นไปจนเสมอกัน จนทำลายกัน จนธรรมเป็นฝ่ายชนะ ธรรมนี้ชำระกิเลสออกไปจากหัวใจ
ส่วนกลางสลายออกไป พอสลายออกไป มันประหลาดกว่าที่ใจเข้าถึงธรรม ใจเข้าถึงธรรมคือเห็น
ธรรมตามความเป็นจริง มีสุขมาก...สุขที่ว่าใจดวงนี้มีที่พึ่ง ใจดวงนี้เกิดอีกอย่างมาก ๗ ชาติ ถ้ายัง
จะเกิดอีก แล้วจะต้องถึงวิมุตติธรรม

แต่ขณะที่ว่ากิเลสอย่างกลางแตกสลายออกไปจากหัวใจนี้ มันประหลาดต่อกันเพราะอะไร
เพราะกิเลสมันตาย ตายออกไป การควบคุมให้เกิดในกามภพมันควบคุมไม่ได้ ใจดวงนี้สลัดออก
จากกามภพ มันเห็นการเกิดและการตาย มันจะตื่นตื่น มันจะแปลกประหลาดมหัศจรรย์ในหัวใจ
ดวงนั้น แล้วความสุขจะแว้งแว้งไปหมด ละเอียดย่อยมาก จะแว้งแว้งไป นี่ความสุขอย่างที่ว่า เราทุ่ม
ทั้งชีวิต เราใช้ความเพียรอุทิศของเราเต็มที่เข้าไป แล้วผลตอบแทนออกมาจากการประพฤติ
ปฏิบัติจากหัวใจดวงนั้น เห็นไหม นี่บุรุษอาชาไนย

ผู้ที่เป็นอาชาไนยพยายามค้นคว้าหาอาหารให้สำหรับหัวใจของตัวเอง หัวใจของตัวเองเคยมีแต่
กิเลส เคยมีแต่ความทุกข์เร่าร้อนให้กับใจดวงนั้นเป็นผู้ดื่มกิน บัดนี้ได้ชำระกิเลสอย่างกลางออก
จากหัวใจ มันจะไม่มาเกิดในกามภพอีกแล้ว มันจะเอาความทุกข์มาจากไหน มันมีแต่ความสุข
ล้วนๆ อยู่ในหัวใจนั้น มันจะมีมีความสุขมาก

ผลของการประพฤติปฏิบัติมานี้ นี่ธรรมเป็นที่เครื่องอยู่อาศัย กับธรรมที่สามารถบรรจุเข้าไปในหัวใจ ธรรมดวงนี้ เห็นใหม่ ใจก็เป็นธรรมขึ้นมา ธรรมที่อยู่อาศัยเราก็เกาะเกี่ยวขึ้นมาจากวัตรปฏิบัติ จากการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จนมันเป็นธรรมขึ้นมาจากการไม่เกิดในกามภพอีกเลย นี่ความสุขอันนั้นขึ้นไป นี้อย่างกลาง เราทำขึ้นมา เราทำขึ้นมาเอง เราสัมผัสเอง ทุกข์ก็ทุกข์ขึ้นมาเอง ทุ่มทั้งชีวิต ลำบากยากเข็ญขนาดไหนก็ทำขึ้นมาเอง ความผิดพลาดนั้นนะทำให้ทุกข์ยาก ความผิดพลาดที่เราไม่รู้เท่า เราไม่รู้เท่าทันกิเลสที่มันหลอกหลวง

พอเรามันหมดแล้ว ความสุข สิ่งนี้มันเป็นสมบัติของเรา แล้วเราสามารถที่ว่าแยกแยะเข้าใจ พอเข้าใจขึ้นมา ถึงว่า มองสิ่งใดๆ ถึงเห็นเป็นผล เป็นผลบวกและผลลบในสิ่งนั้นพร้อมกันไปๆ ถ้าทำผิดมันจะลงไปทางที่เราทุกข์เรายาก ถ้าทำถูกขึ้นมา มันจะมีความสุขขึ้นมาในหัวใจ สิ่งนั้นอยู่เก๋ๆ เจินๆ อยู่ภายนอก ดวงใจดวงนี้รู้เท่าทันสิ่งที่ว่าการเกิดในกามภพแล้วมันก็ปล่อยวางไว้ มันก็เสวยสุขตลอดไป สุขที่เราสะสมขึ้นมา แต่มันยังอาลัยอาวรณ์ เห็นใหม่ เพราะธรรมอย่างละเอียดสุด

สิ่งที่ละเอียดสุดที่เป็นธรรมทั้งแท่ง ที่ว่าเป็นเอโก ชัมโม เป็นวิมุตติธรรมที่ใจมันต้องการ ใจมันจะต้องการ ใจจะต้องการ ทุกคนต้องการตรงนั้น แต่กิเลสมันจะปิดออกไป กิเลสมันจะปิดออกไปว่าสิ่งนั้นเป็นวิมุตติสุข ความเว้งว่างอันนี้เป็นธรรม ความเว้งว่างอันนี้เป็นวิมุตติแล้วเพราะมันพ้นจากกามภพแล้ว มันเป็นสมบัติยอดเยี่ยมแล้ว เห็นใหม่ นี่ปิด นี่กิเลสปิดโอกาส ปิดโอกาสที่เราจะค้นคว้าแสวงหาสิ่งที่ประเสริฐนั้นไฉน

สิ่งที่ประเสริฐนั้นเป็นความเฉา ความมัวหมอง ความหมอง ทำไมสิ่งที่เป็นสะอาดๆ เว้งว่างทำไมมันมัวหมองล่ะ? มันหมอง หมองในละเอียด เศร้าในละเอียด สิ่งที่ว่าอาลัยอาวรณ์ในหัวใจนั้นมันเป็นกิเลสอันอย่างละเอียด อาลัยอาวรณ์ไฉน อาลัยอาวรณ์

เห็นใหม่ พระอนาคามียังมีความอาลัยอาวรณ์ ถึงว่า เกิดบนพรหมแล้วสุกไปข้างหน้า เพราะความเว้งว่างไม่เกิดในกามภพ แต่เกิดบนพรหมอย่างเดียว นี่มันละเอียดอ่อน การจะค้นคว้าอันนี้เป็นอาวุธอย่างมหัศจรรย์ การค้นคว้า การค้นคว้าจนเจอ ต้องค้นขุดคุ้ยหา หางานชอบ หาสิ่งที่ควรแก่การงาน หาสิ่งที่เป็นความว่างๆ ว่างตรงไหน จุดและสิ่งที่เป็นจุดและความกำเนิดของความว่าง สิ่งที่เป็นความว่าง ใครรู้ได้อย่างไรว่าตรงไหนว่าง

เห็นไหม โลกนี้ว่างหมดเลย แล้วคนที่เห็นว่าโลกนี้ว่าง ใครเป็นคนว่า ความรู้สึกอันไหน มันบอกว่าโลกว้าง ความรู้สึกอันไหนมันเป็นจุดเริ่มต้น นี่สาวเข้าไปถึงตรงนั้น ทำลายตรงนั้น จะทำลายด้วยวิธีการอย่างละเอียดอ่อน เพราะตรงนี้เป็นความละเอียดอ่อนมาก ความขยับ เห็นไหม งานที่ละเอียดอ่อน งานที่ต้องการสิ่งที่ว่าต้องการความประณีตนะ ใช้เครื่องมืออย่างหยาบๆ เข้าไปทำไม่ได้หรอก มันต้องใช้เครื่องมืออย่างที่ว่าความประณีตเสมอกัน

จิตที่ประณีต จิตที่จะถึงเป้าหมายของธรรม จะเอาเครื่องมืออย่างที่ว่าเราประพฤติปฏิบัติมาจากข้างล่างนะ จากขั้นที่ทั้งจากการวิปัสสนานะมันคนละเรื่องเลย เรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องสิ่งที่ประเสริฐสุด เรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องของมหาสติมหาปัญญาอยู่ข้างบนภายใน มันเป็นญาณหยั่งรู้ เข้าไปจับต้องได้ แล้วมันพลิก พลิกทีเดียว พลิกทีเดียวสิ้นสุดไป

เห็นไหม นี่ธรรมทั้งแท่งในหัวใจของผู้ที่ทุกข์ๆ ยากๆ อยู่ที่นี่ ทุกข์ยากอยู่มาก ไม่มีที่พึ่งที่อาศัย จนเห็นว่ากิเลสอย่างกลางที่ควบคุมให้เกิดในกามภพตายออกไปต่อซึ่งๆ หน้า ซึ่งๆ หน้า จนใจดวงนั้นเป็นปัจจัยตั้งรู้จำเพาะตน จนทำลายสิ่งที่เป็นความมัวหมองอยู่ในใจหลุดออกไปจากใจทั้งหมด ใจนี้เป็นธรรมทั้งแท่งนี้ มันจะเห็นว่าชีวิตนี้ โอกาสของเราหนึ่งชีวิต ๑๐๐ ปีของเรามีคุณค่าขึ้นมา เห็นไหม มีคุณค่าขึ้นมาว่า เพราะกิเลสมันตายโดยสิ้นเชิง กิเลสนี้ต้องดับไปจากหัวใจนี้ ไม่มีการเกิด ไม่มีการพาไปไหนอีกแล้วเพราะมันตายไป แต่ลมหายใจกับหัวใจ ลมหายใจกับหัวใจยังอยู่ในร่างกายอันนั้น ร่างกายอันนั้นก็ยังมีชีวิตต่อไป

แต่ชีวิตที่สะอาด ใจดวงนั้นสะอาด ใจดวงนั้นเวลาตายไป ไม่มีอะไรตาย เพียงแต่ก้าวเดินออกไปจากร่างกายนี้เท่านั้น ก้าวเดินออกไปเป็นอนุปาติเสตนิพพาน สอุปาทิเสตนิพพาน สะ คือเศษส่วนของร่างกายที่หัวใจดวงนั้นอยู่ในร่างกายนั้นเท่านั้น เป็นอุปาทิเสตนิพพาน กับอนุปาติเสตนิพพาน ที่ว่าก้าวเดินออกไปจากร่างกายนี้มันก็จบเรื่องกัน เห็นไหม แต่ขณะที่มีชีวิตอยู่ มันก็ใช้ชีวิตแบบสะอาดบริสุทธิ์ของใจดวงนั้นไป มันก็จะเป็นอย่างที่ว่า ไม่มีการเสริมแต่ง ไม่มีสิ่งใดๆ ในโลกนี้จะเข้าไปเติมสิ่งนั้นให้เคลื่อนไหวไปได้ ใจดวงนั้นเพียงพอ กิเลสตายไปเห็นต่อหน้า แล้วการตายอีกก็ไม่มี ไม่มีการเกิดและการตายจากใจดวงนั้น

นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้มา พระปัญญาจักรีรอรอยู่ถึง ๖ ปีถึงจะได้ฟังธรรมอย่างนั้นขึ้นมา รอยู่ถึง ๖ ปีนะ พยายามอุปัฏฐากอุปัถัมภ์ แต่พวกเราเกิดมานี้จะกี่ปีกี่เดือนของเรา โอกาสที่หัวใจมันเปิดให้ฟังธรรม ในเมื่อธรรมกัฏฐาอยู่มาแล้ว ๒,๕๐๐ ปี แล้วยัง

กังวลไปอีก ๒,๐๐๐ กว่าปีจน ๕,๐๐๐ ปี ธรรมนี้มีอยู่ ในเมื่อศาสนานี้ยังมีอยู่ เราเกิดมาพบ พระพุทธศาสนา โอกาสของเรามีในการประพฤติปฏิบัติ ทำไมเราไม่ค้นคว้า ทำไมเราไม่จริงจัง ขึ้นมา จนประพฤติปฏิบัติจนถึงกับเป็นธรรมทั้งดวงขึ้นมาในหัวใจ มันถึงจะเป็นผู้ที่ประเสริฐใจ ชีวิตนี้เกิดมาถึงมีคุณค่า

ขณะนี้ปัจจุบันนี้มีคุณค่าครั้งเดียว ครั้งเดียวเพราะชีวิตนี้มีอยู่ แล้วเราเกิดมาพบ พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นทฤษฎี เป็นเทคโนโลยีที่มีอยู่พร้อมมูล นี่โอกาสนี้มีวาสนา ครั้งหนึ่ง แล้วถ้าเราทำอีกครึ่งหนึ่งให้เต็มในหัวใจของเรา เรามองใจของเราจนเต็มอีกครั้งหนึ่งด้วยการประพฤติปฏิบัติเข้าไป นี่มันก็เป็นโอกาสของเราเห็นไหม

นี่โอกาสของเราครึ่งหนึ่งเราเกิดมาแล้ว แล้วเราทำของเราไปอีกครึ่งหนึ่ง มันก็เป็นโอกาส ที่สมบูรณ์แบบ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด เป็นมนุษย์ที่มีธรรมเป็นที่อาศัย เป็นธรรมทั้งดวงที่ไม่ ต้องอาศัยของใคร แต่เดิมนี่เราอาศัยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นก้าวเดิน สืบ สมาธิ ปัญญา เห็นไหม โภชนงค์ต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้นะ เราก้าวเดินตามนั้นในอินทรีย์ ให้แก่กล้าขึ้นมา นี่อาศัยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เวลาเราสะสมเข้าไปใน หัวใจของเรา เราสะสมคือเราสร้างขึ้นมา

การสะสมคืออะไร นั่งทำความสงบขึ้นมาเนี่ย สร้างสัมมาสมาธิขึ้นมา เราพยายามตั้งสติ ขึ้นมาให้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อินทรีย์แก่กล้าขึ้นมา ชีวิตินทรีย์ จักขุนทรีย์ มันแก่กล้าขึ้นมา แก่ กล้าขึ้นมาตรงไหน? แก่กล้าขึ้นมาตรงเราทำจิตนี้เป็นสมาธิขึ้นมา มันจะออกทางหู ทางจมูก ทาง ลิ้น ทางกาย ทางใจ มันก็มีสติควบคุมใจ ความที่แก่กล้าคือมันมีสติควบคุมการออกแสวงหาเหยื่อ ของกิเลส จนที่ว่ามันเคยออกแสวงหาโดยธรรมชาติของมัน เราสะสมใจเราขึ้นมา จนมีกำลังขึ้นมา มันจะเหนียวรั้ง เห็นไหม อินทรีย์แก่กล้า แก่กล้าจากหัวใจแก่กล้าก่อน หัวใจแก่กล้า มันออกไป ตามหู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันก็มีสติสัมปชัญญะพร้อมออกไป นี่อาศัย อาศัยอย่างนี้แล้วเราสร้าง ขึ้นมา สร้างขึ้นมาจนเป็นสมบัติของเรา

เราจะเป็นสมบัติของเรา เพราะเราสร้างขึ้น เป็นสมบัติส่วนตัว นี่ปัจจุตังนี้สำคัญมาก อด ตา หิ อดตโน นาโถ หัวใจดวงนั้นเป็นผู้ฝึกฝน หัวใจดวงนั้นเป็นนามธรรม หัวใจดวงนั้นสร้างสม ขึ้นมาจนเป็นมรรค มัคโค มรรคทางอันเอก มัคโคทางก้าวเดินของใจ ใจได้ก้าวเดินออกไป ก้าว เดินออกไปก็ชำระสิ่งกิเลสออกมาแล้วก็ฆ่ามัน ฆ่ามัน ฆ่ากิเลสนะ สิ่งกิเลสออกมา ถึงต้องมีวัตร

ปฏิบัติ ถึงต้องมีการประพฤติปฏิบัติ ลากหัวใจ ลากกิเลสออกมาจากใจ ออกมาจากใจ แล้วใช้
วิปัสสนาญาณฆ่า ฆ่ากิเลสๆ นี่การขุดคุ้ย (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)